

ANALIZA TRENDOVA

STAVOVI SRPSKE ZAJEDNICE NA KOSOVU

Naručilac istraživanja:

NVO AKTIV

Autor istraživanja:

Docent dr Stefan Surlić

Donator:

National Endowment for Democracy (NED)

Za izdavača:

NVO AKTIV

Adresa:

Kralja Petra 183a, Severna Mitrovica
Ćamilj Hodža 38, 1. sprat, br. 2, Priština
Kosovska 17, 3. sprat, Beograd

Imejl:

info@ngoaktiv.org

Veb-sajt:

www.ngoaktiv.org

Severna Mitrovica, decembar 2023.

SADRŽAJ

UVOD	5
METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA I OPIS UZORKA	7
REZULTATI ISTRAŽIVANJA	9
1. OPŠTI STAVOVI	11
2. POVERENJE U DONOSIOCE ODLUKA	19
3. POVERENJE U INSTITUCIJE	25
4. STAVOVI PREMA AKTIVNOM UČEŠĆU U POLITIČKIM PROCESIMA	31
5. SLOBODA IZRAŽAVANJA I PRISTUP INFORMACIJAMA	39
6. BEZBEDNOST GRAĐANA	45
7. MIGRACIONE TENDENCIJE	51
8. STAVOVI O EVROPSKOJ UNIJI	57
9. ETNIČKA DISTANCA	61

Godišnje istraživanje javnog mnjenja “Analiza trendova 2023”, sprovedeno od strane nevladine organizacije AKTIV, bavi se detaljnim proučavanjem promena u stavovima i percepcijama srpske zajednice na Kosovu o bitnim društveno-političkim temama. Od svog početka 2016. godine u četiri opštine na severu, pa do proširenja na sve opštine sa srpskom većinom 2019. godine, ovo istraživanje je postalo ključno za razumevanje potreba, prioriteta, ali i briga srpske zajednice. Ove godine, rezultati su pokazali još veći stepen pesimizma nego prethodnih, što je rezultat rastućeg straha od mogućeg otvorenog konflikta.

Istraživanje 2023. godine odražava značajno pogoršanje u svim segmentima - od međuetničkih odnosa do percepcije bezbednosne situacije. Ove godine, rastući strah od konflikta i povećana politička napetost rezultirali su dubokim pesimizmom unutar srpske zajednice. Naročito su zabeleženi negativni trendovi u vezi sa očekivanjima za budućnost i opštim osećajem bezbednosti.

Događaji koji su obeležili prethodnu godinu, uključujući političke odluke i neuspelo materijalizovanje dijaloga između kosovske vlade i Srba, doveli su do ozbiljne zabrinutosti u zajednici. Očekivanja su da će ovi događaji imati dugoročne negativne posledice na međuetničke odnose i sveukupnu saradnju među zajednicama.

Istraživanje je pokazalo da i pored nastavka nekih oblika komunikacije i saradnje, postoji rastući osećaj nesigurnosti i nepoverenja, što dodatno komplikuje već složenu političku i društvenu dinamiku. Ovi nalazi predstavljaju jasan signal za hitnu potrebu za novim i sveobuhvatnijim pristupima u rešavanju krize, sa posebnim fokusom na zaštitu prava i poboljšanje kvaliteta života srpske zajednice na Kosovu.

Suština ovogodišnjih rezultata jeste sveprisutna bojazan koja je posledica još uvek nerazrešenih pitanja, kao što je formiranje Zajednice srpskih opština (ZSO), kao i vid apatije koji vlada kada je u pitanju potencijal za postizanje dugoročnog rešenja koje bi obezbedilo zaštitu (i institucionalnu i drugu) potrebnu za zaustavljanje odlaska sa Kosova. Kako god da se ovi rezultati tumače, kreatori politike i donosioci odluka treba da ih posmatraju kao podsetnik na hitnu potrebu za pokretanjem novih i sveobuhvatnih nastojanja usmerenih ka poboljšanju institucionalnog poštovanja zakona koji štite prava nevećinskih zajednica a svakako i na podizanje nivoa njihovog kvaliteta života.

Najznačajniji trendovi za 2023. godinu prikazani su ukratko u ovom poglavlju, dok su svi dostupni podaci detaljno prikazani u donjem tekstu. Kada je reč o ključnim trendovima:

95.5%

ispitanika smatra da se situacija na Kosovu ne odvija u dobrom smeru

57.1%

ispitanika smatra da će život za Srbe na Kosovu biti gori za tri godine

69.2%

ispitanika smatra da je politička nestabilnost glavni problem na Kosovu

88.9%

ispitanika na severu Kosova ukazuje da su oni ili pripadnici njihovih porodica direktno bili ugroženi

83.6%

ispitanika kaže da na Kosovu ne postoje političke partije ili političari kojima veruju

1.35

po oceni stanovnika severa, najniži stepen poverenja je prema Vladi i Policija Kosova

56.9%

ispitanika smatra da je od međunarodnih aktera, Rusija najbolji branilac interesa Srba na Kosovu

18.9%

ispitanika smatra da će ZSO biti formirana

40.5%

ispitanika smatra Sporazum Beograda i Prištine najprihvatljivijim za kosovske srbe

14.8%

ispitanika podržava ideju razgraničenja

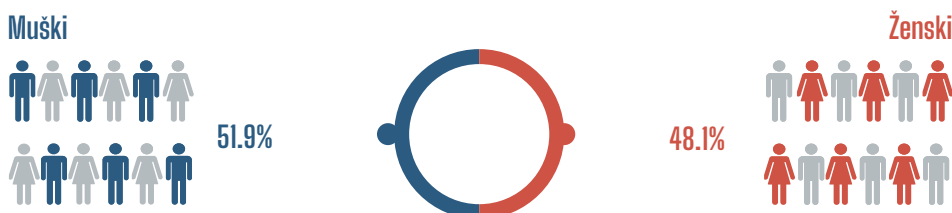
METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA I OPIS UZORKA

Istraživanje je sprovedeno terenskim putem a koristio se anketni metod kao primarni alat. Sastavljen od 36 pitanja, upitnik je poslužio kao temelj za skupljanje relevantnih podataka. Vremenski okvir istraživanja protezao se od juna do avgusta 2023. godine, obuhvatajući širok spektar informacija tokom tog perioda. Uzorak od 536 ispitanika predstavljao je osnovu analize, pružajući relevantne uvide i rezultate na osnovu prikupljenih odgovora. Od tog broja, njih 270 ima prebivalište u severnom delu Kosova, dok 266 ispitanika živi u opštinama južno od reke Ibar, koje imaju značajno prisustvo kosovskih Srba.

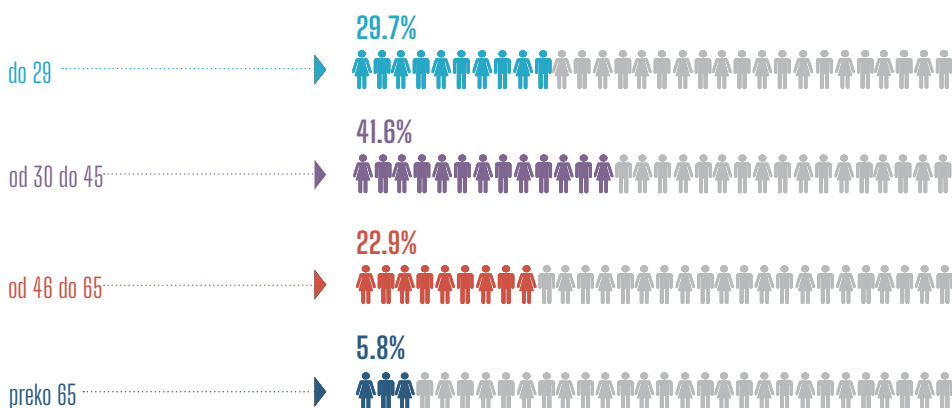
Struktura uzorka prema mestu boravka ispitanika

Struktura uzorka prema polu ispitanika

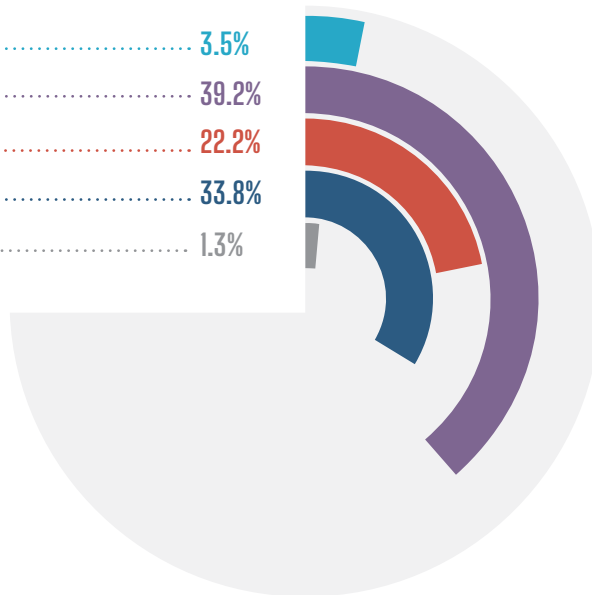

Starosna struktura ispitanika

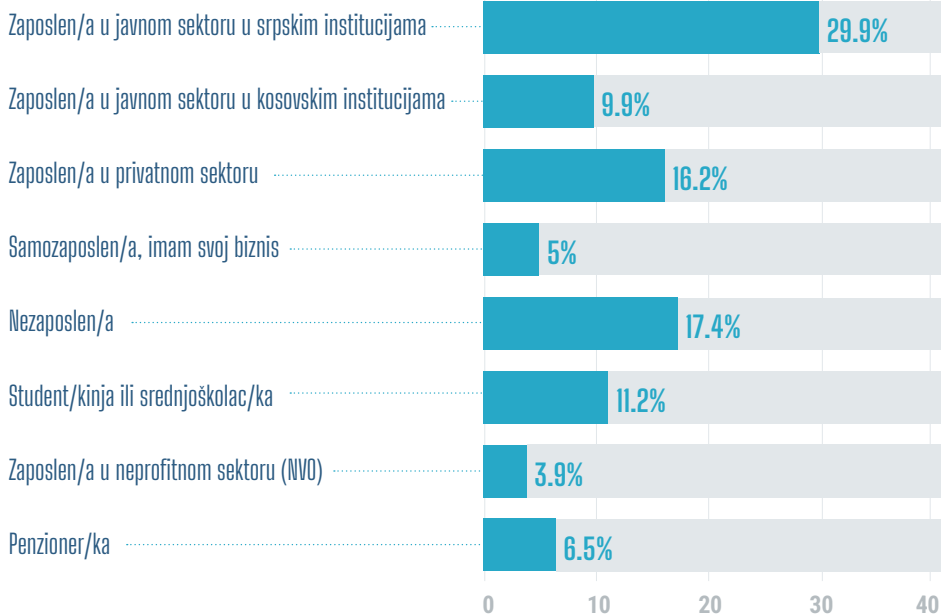

Struktura uzorka prema obrazovanju ispitanika

Osnovno	3.5%
Srednje	39.2%
Visoka škola	22.2%
Fakultet	33.8%
Nije se izjasnilo	1.3%

Struktura uzorka prema radnom statusu ispitanika

REZULTATI ISTRAŽIVANJA
OPŠTI STAVOVI

1

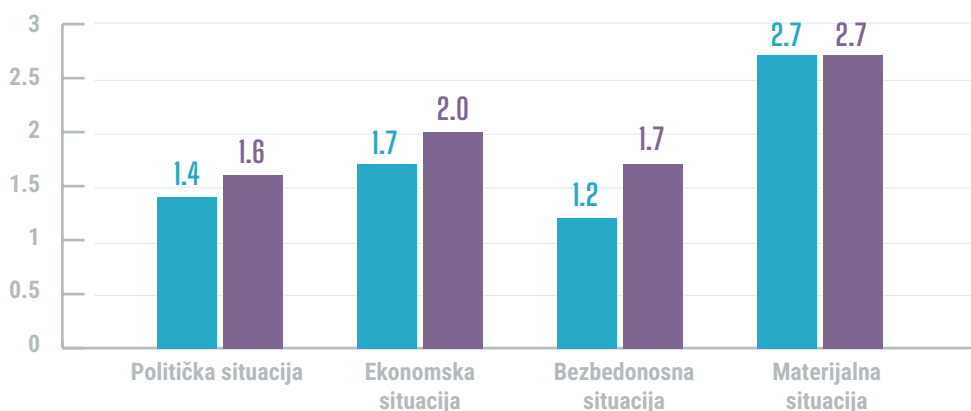
1. Po pitanju političke, ekonomske, bezbedonosne i finansijske situacije na Kosovu, ispitanici srpske nacionalnosti su davali ocene za svaku od ovih kategorija na skali od 1 do 5, gde je 1 najniža, a 5 najviša ocena:

	Prosečna ocena
Politička situacija	1.51
Ekonomska situacija	1.85
Bezbedonosna situacija	1.46
Materijalna situacija	2.70

Podaci dobijeni iz ovogodišnjeg istraživanja pokazuju da je zadovoljstvo trenutnom političkom, ekonomskom, bezbednosnom i materijalnom situacijom na Kosovu izuzetno nisko. U poređenju sa rezultatima iz prethodne tri godine, primetan je značajan pad zadovoljstva političkom i bezbednosnom situacijom. Takođe, nastavlja se trend opadanja finansijske moći građana srpske nacionalnosti na Kosovu, dok je jedino materijalna situacija u okvirnim vrednostima ranijih istraživanja. Posmatrano kumulativno, ukupni doživljaj različitih fundamentalnih aspekata života Srba na Kosovu je izrazio loš.

	2023	2022	2021	2020
Politička situacija	1.51	2.05	2.01	2.06
Ekonomska situacija	1.85	2.07	2.2	2.08
Bezbedonosna situacija	1.46	2.04	1.93	2.17
Materijalna situacija	2.70	2.60	2.74	2.84

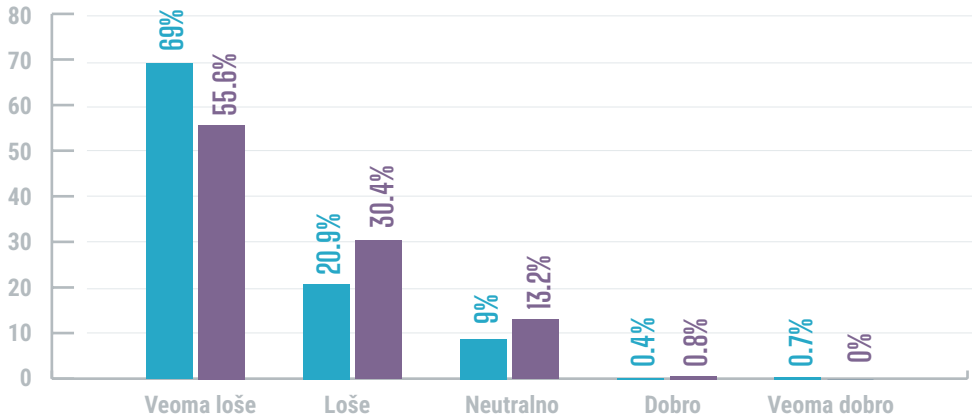
Mesto prebivališta	Severno Kosovo	Opštine sa srpskom većinom južno od reke Ibar
--------------------	----------------	---

Politička situacija

Severno Kosovo

Opštine sa srpskom većinom južno od reke Ibar

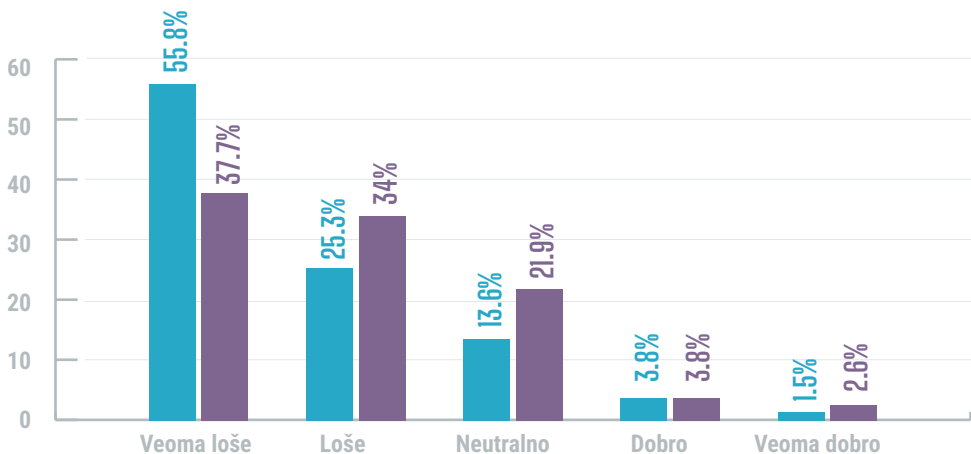

Posmatrano kroz razliku na osnovu mesta stanovanja, primećuje se da građani južno od Ibra političku situaciju ocenjuju za nijansu boljom nego ispitanici sa Severa Kosova. Dok 69% ispitanika sa severa Kosova političku situaciju ocenjuje veoma lošom, ispitanici južno od Ibra se dominantno slažu sa ovakvim doživljajem političke situacije, ali je učestalost ovakve percepcije manja za nešto više od 13% nego kod ispitanika sa severa Kosova. Analizirano segmentno oko 20% Srba sa severa situaciju definiše lošom, dok je taj procenat južno veći za 10%. Posmatrano u odnosu na prošlu godinu, primećen je nagli skok ispitanika koji situaciju definišu kao veoma lošu i značajan pad procenta onih koji su političke okolnosti videli kao dobre, što ukazuje na značajnu promenu konteksta za Srbe koji žive na Kosovu.

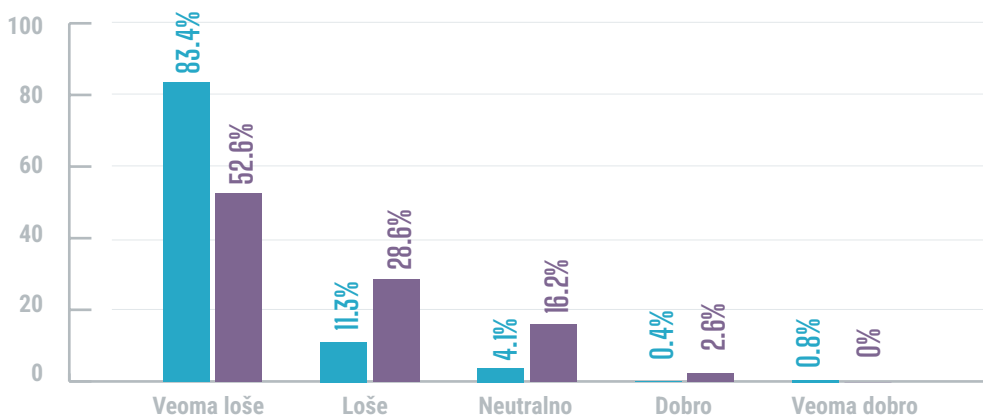
Ekonomska situacija

Severno Kosovo

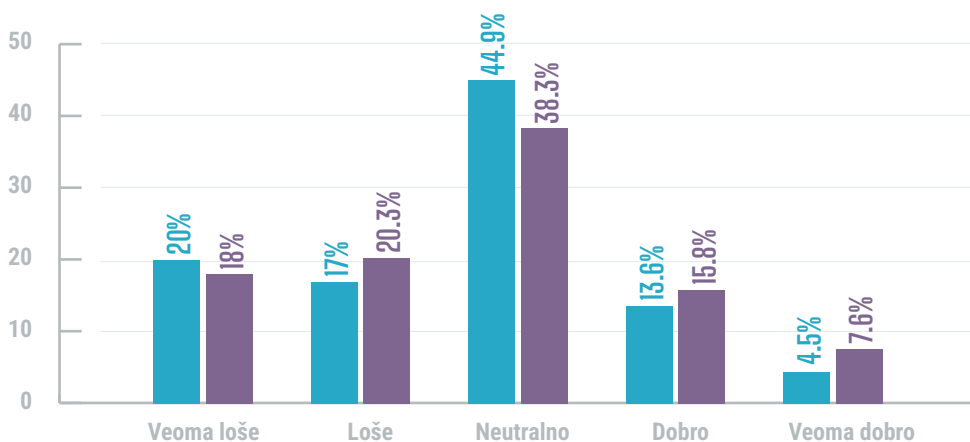
Opštine sa srpskom većinom južno od reke Ibar

Kada je reč o doživljaju ekonomske situacije, primetan je pad zadovoljstva ekonomskom situacijom među ispitanicima sa severa Kosova. U obe sredine ekonomska situacija je većinski ocenjena kao veoma loša, ali je procentno razlika oko 18% u negativnijoj percepciji među ispitanicima na severu. Kumulativno posmatrano, više od dve trećine građana južno i severno od Ibra ekonomsku situaciju vide kao lošu ili veoma lošu.

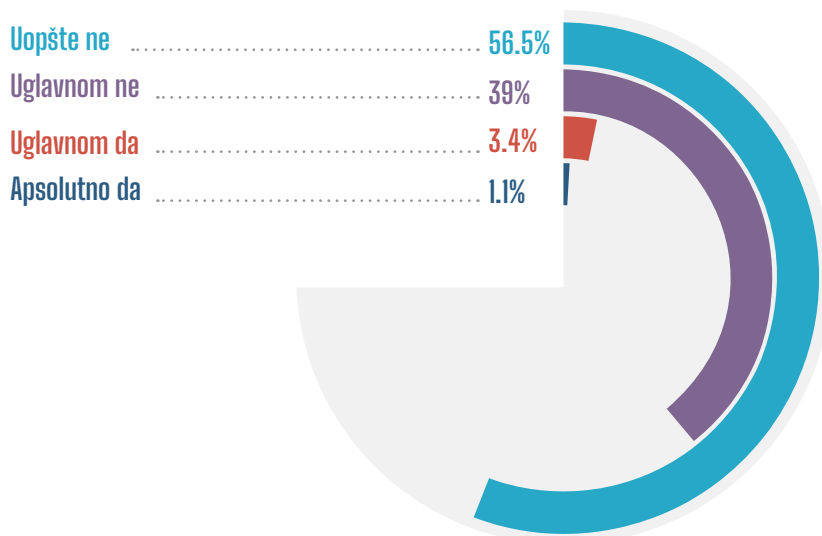

U odnosu na prethodnu godinu, usled učestalih eksczesnih situacija bilo je očekivano da će ove godine biti izrazito negativna ocena bezbednosne situacije kod ispitanika severno i južno od Ibra. Zanimljivo je i da se uprkos većim problemima na severu, varijabilnost u odnosu na mesto stanovanja smanjila tako da više od 90% stanovnika na severu i više od 80% na jugu smatra da je bezbednost loša ili veoma loša. Kumulativno posmatrano srpska zajednica gotovo unisonim glasom percipira da živi u ugroženom bezbednosnom okruženju.

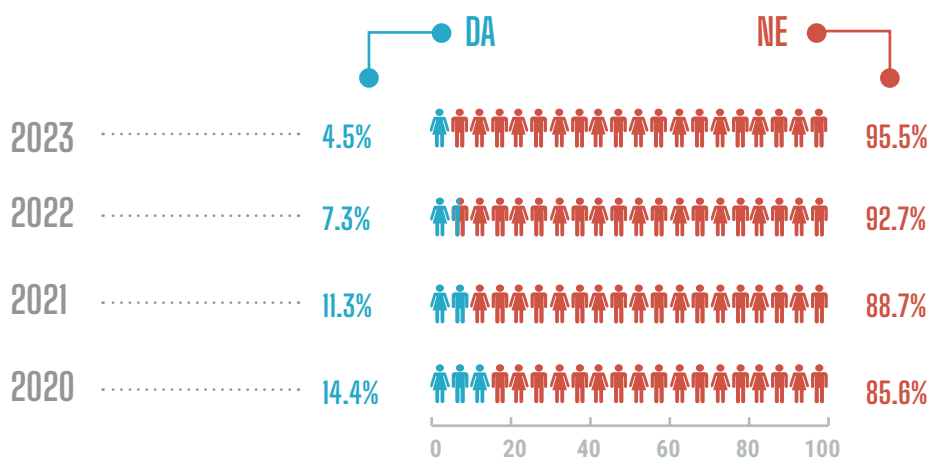

Doživljaj materijalne situacije ispitanika je jedini ostao u okvirnim vrednostima ranijih analiza trendova. Najveći procenat ispitanika materijalnu situaciju ocenjuje neutralno, ni dobro, ni loše. U odnosu na prošlu godinu, moguće je primetiti pad broja ispitanika koji smatraju da je njihova materijalna situacija dobra. Ovaj procenat je prošle godine iznosio između 16.8% i 21%, dok se ove godine kreće u opsegu od 13.6% i 15.8%. Pad u opštinama sa srpskom većinom južno od Ibra uprkos predstavama o njihovoj uspešnoj integraciji ukazuje na postojanje ozbiljnog socio-ekonomskog problema. Ovi podaci zajedno sa podacima koji se odnose na percepciju ukupne ekonomske situacije, ne daju razlog za egzistencijalni optimizam građanima srpske nacionalnosti na Kosovu.

2. Da li se stvari na Kosovu odvijaju u dobrom smeru?

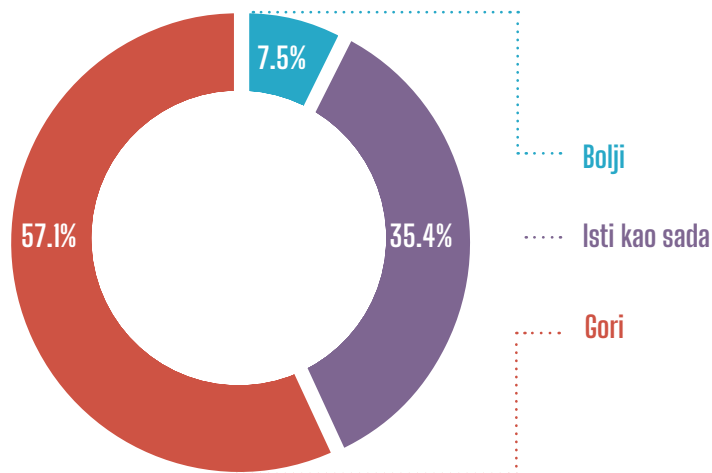

Od 2020. godine političke ocene sveukupne situacije na Kosovu su ocenjivane vrlo negativno u rasponu od 85,6% do ovogodišnjih 95,5% ispitanika koji smatraju da se na Kosovu stvari kreću u lošem smeru. Zabrinjavajuće je da trend kontinuirano raste u korist pesimističnih prognoza. Naime, od 2020. godine do danas, procenat ispitanika koji smatraju da Kosovo ide u dobrom smeru se sa 14,4% sveo na 4,5%.

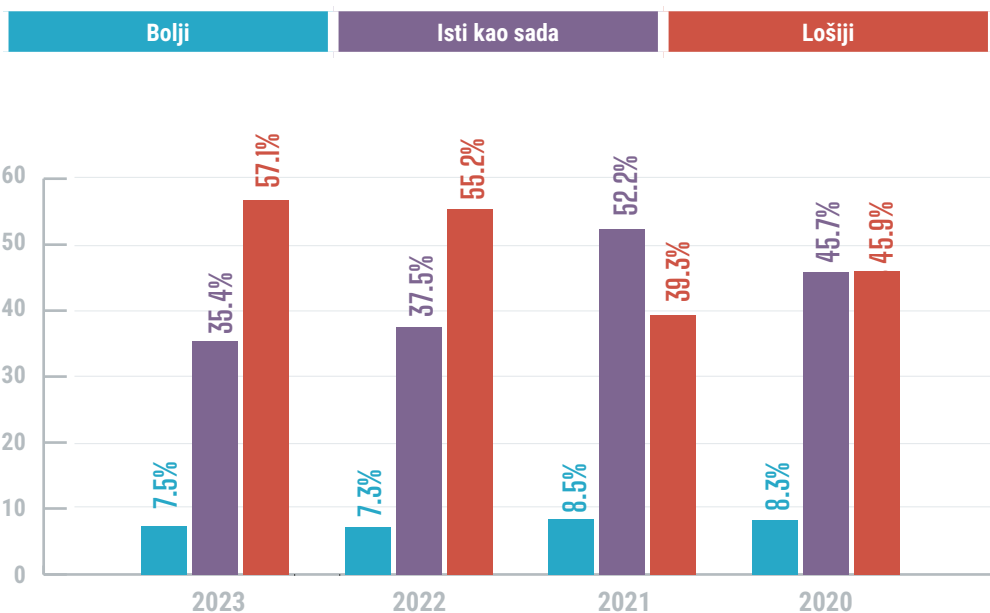

Od situacije u kojoj 2020. godine svaki sedmi ispitanik smatra da Kosovo ide u dobrom smeru, došli se do toga da 2023. godine optimističan stav o budućnosti Kosova deli tek svaki 15. ispitanik.

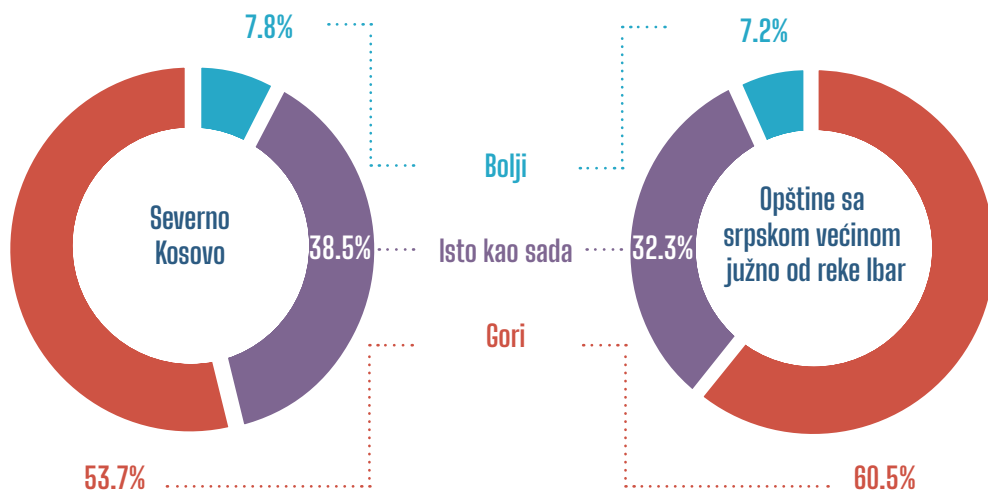
3. Po Vašem mišljenju, život za Srbe na Kosovu za tri godine biće?

U skladu sa podacima o percepciji sveukupnog života na Kosovu, ovogodišnje istraživanje pokazuje da je došlo do porasta broja ispitanika koji smatraju da će život za Srbe na Kosovu u naredne tri godine biti još lošiji. U odnosu na prošlu godinu, već visok procenat je porastao za dodatna 2%. Ukoliko se ovom podatku doda i podatak da svega 7,5% ispitanika smatra da će u narednih par godina život na Kosovu biti bolji, dobija se jasnija slika beznađežnosti, straha i pesimizma koji dominiraju percepcijama građana severno i južno od Ibra.

Kada se ovo pitanje dodatno analizira prema mestu stanovanja, možemo videti da nema značajnih razlika između stanovnika severa Kosova i stanovnika južno od Ibra. Razlika se uočava ukoliko se dobijeni odgovori na ovo pitanje iz ovogodišnjeg istraživanja uporede sa prošlogodišnjim. Podaci pokazuju da je značajan broj ispitanika južno od Ibra koji je prošle godine smatrao da će stvari biti gore, ove godine porastao za skoro 7%, dok je na severu veći za oko 3%.

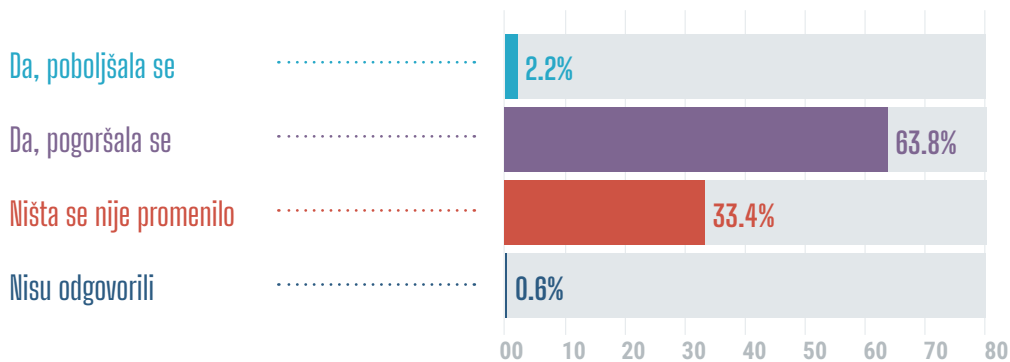
4. Šta je, po Vašem mišljenju, najveći problem na Kosovu?

Primećuje se značajno povećanje percepcije političke nestabilnosti kao glavnog problema na Kosovu u 2023. godini, sa 39.2% u 2022. na 69.2%. Ovo skoro dvostruko povećanje ukazuje na veliki rast političkih tenzija i osećaj nesigurnosti među građanima srpske nacionalnosti. Ekonomsku situaciju i nezaposlenost kao problem prepoznaje 58.4% građana u 2023. godini, što je smanjenje u odnosu na prethodnu godinu kada je ovaj problem bio izraženiji sa 65.4%. Ovaj pad može odražavati oporavak od posledica rata u Ukrajini i pandemije Covid19, kao i promene u percepciji ekonomskih prioriteta u odnosu na, rastuće političke i bezbednosne probleme. Bezbednost je postala značajnija briga u 2023. godini, sa 64.6% u odnosu na 38.8% u 2022. godini, što predstavlja osetan porast i može signalizirati opravdani strah od ponavljanja ekscenčnih situacija, pogotovo na severu Kosova. Pitanja kriminala i korupcije su takođe prepoznata kao problem od većeg broja građana u 2023. godini (46.6%) nego u 2022. (40.6%), što pokazuje kontinuiranu zabrinutost za ove društvene probleme. Migracije i odlazak mladih ostaju značajna briga, iako smanjena u 2023. godini na 52.2% sa 55.5% u 2022. godini. To i dalje ukazuje na probleme u zadržavanju mladih i obrazovanih građana unutar zemlje, što može imati dugoročne posledice na demografsku i ekonomsku strukturu društva.

NAJVEĆI PROBLEM NA KOSOVU	2023	2022	2021
Politička nestabilnost	69.2%	39.2%	52.6%
Ekonomska situacija/nezaposlenost	58.4%	65.4%	25.2%
Bezbednost	64.6%	38.8%	47.4%
Kriminal i korupcija	46.6%	40.6%	43.7%
Migracije, odlazak mladih	52.2%	53.5%	51.1%

U celini, analiza trendova prikazuje rastuću zabrinutost za političku i bezbednosnu situaciju na Kosovu, dok ekonomska kriza i društveni problemi poput kriminala, korupcije i migracija ostaju visoko na listi izazova sa kojima se suočavaju građani.

5. Da li se ekonomska situacija na Kosovu promenila u poslednjih godinu dana?

Analizirajući percepciju ekonomske situacije na Kosovu među srpskom zajednicom, može se konstatovati da je pesimizam široko rasprostranjen. Većina ispitanika, tačnije 63.8%, smatra da se ekonomska situacija pogoršala u protekloj godini. Ovaj podatak jasno ukazuje na duboko ukorenjeno nezadovoljstvo trenutnim ekonomskim kretanjima. Relevantan procenat od 33.4%, odnosno trećina ispitanika smatra da nije došlo do promena u ekonomskoj situaciji, što može ukazivati na to da su se već učvrstili određeni ekonomski uslovi, bez obzira na političke i bezbednosne okolnosti.

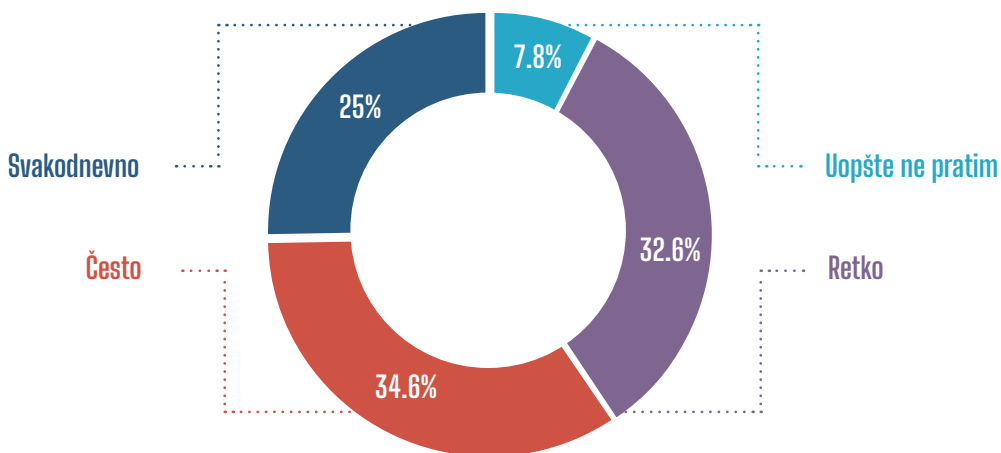
Kumulativno posmatrano rezultati odražavaju duboku zabrinutost i pesimističan pogled srpske zajednice na Kosovo kada je reč o ekonomskim perspektivama. Značajno visok procenat onih koji osećaju da se situacija pogoršala mogao bi imati implikacije na socijalni mir, političku stabilnost i potencijal za ekonomski razvoj.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA
**POVERENJE U DONOSIOCE
ODLUKA**

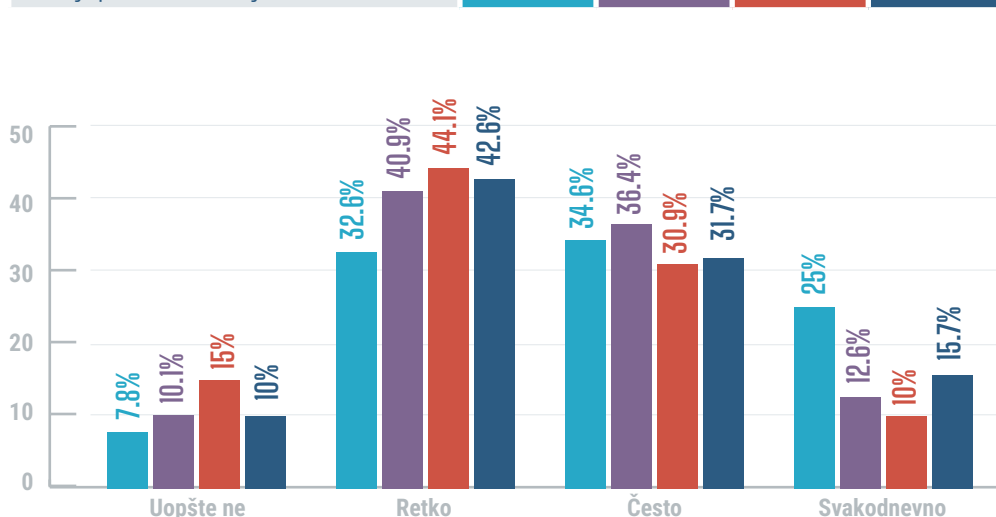

6. Koliko često pratite politička dešavanja?

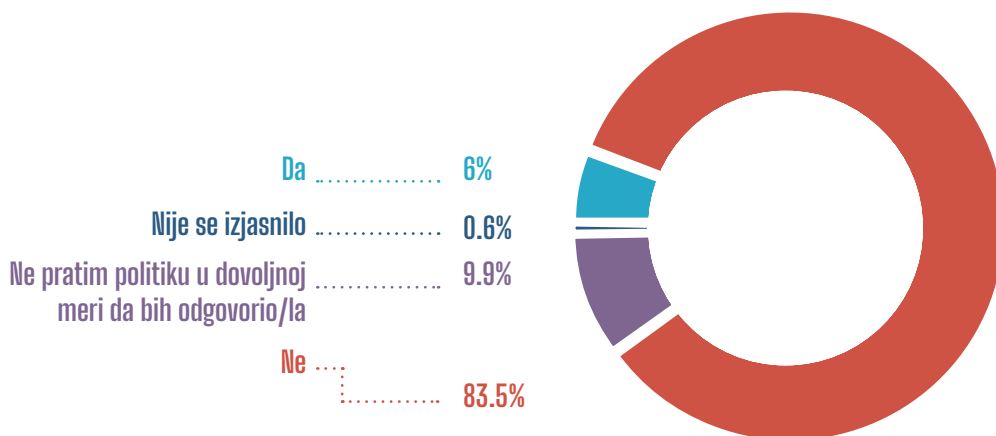

Kada je reč o informisanju, ovogodišnje istraživanje pokazuje da je došlo do dupliranja učestalosti praćenja političkih dešavanja na svakodnevnom nivou u odnosu na prošlu godinu. Takođe, smanjen je trend kod populacije koja se tradicionalno izjašnjavala da retko prati politička dešavanja, prvi put je taj procenat ispod 40% ispitanika. Razlozi za to su verovatno povezani sa potrebom da građani budu pravovremeno informisani usled rastuće krize na severu Kosova, povećanja jednostranih aktivnosti vlasti u Prištini, kao i učestalosti ekscenarnih situacija.

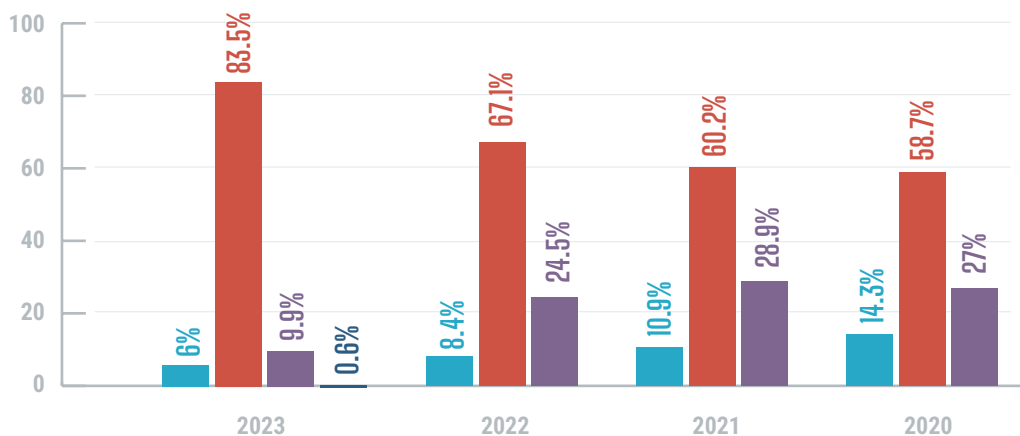
Praćenje političkih dešavanja

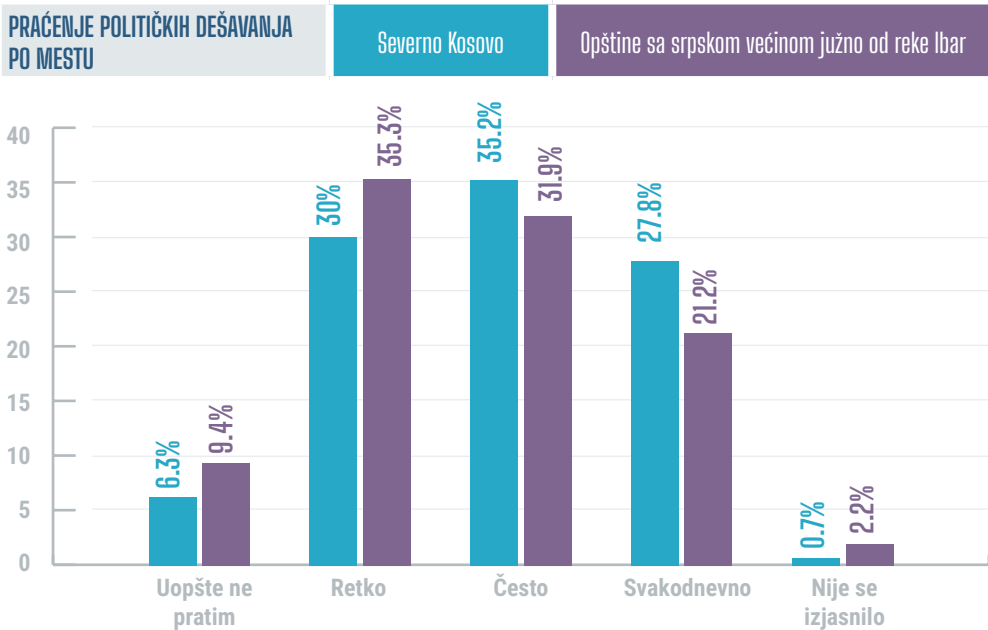
7. Da li postoje političari ili političke partije na Kosovu kojima verujete?

Poverenje u političke lidere predstavlja ključni element za opstanak i prosperitet bilo koje političke zajednice, a to je još važnije u društvima koja se suočavaju s nerešenim posledicama ratnih sukoba. Takve zajednice, uključujući i srpsku na Kosovu, zahtevaju znatno veće nivoe međusobnog poverenja kako sa Albancima tako i sa sopstvenim političkim predstavnicima. Dugogodišnji istraživački napor u anketiranju Srba na Kosovu ukazuju na trend smanjenja poverenja u političare. Ove godine reč je o rekordnih 83.5% ispitanika koji su se izjasnili da ne postoji političar ili politička partija kojoj veruju. Od 2020. godine trend rasta nepoverenja ipak je napravio značajnu diskrepancu između prošle i ove godine, odnosno skok od preko 15% .

Podaci iz istraživanja pokazuju da je stepen praćenja politički dešavanja prema mestu stanovanja u političare prilično ujednačeno iako je primetno da ove godine stanovnici severa Kosova u određenim procentima češće prate politička dešavanja (3.3% odnosno 6,6%).

8. Kom srpskom političaru/političkoj stranci na Kosovu verujete?

Analiza prikupljenih podataka ukazuje na vrlo nizak nivo poverenja ispitanika u srpske političare i političke stranke na Kosovu. Uprkos predstavi da postoji gotovo jednoglasna podrška Aleksandru Vučiću i Srpskoj naprednoj stranci, oni uživaju poverenje 2.6% ispitanika, što ih stavlja na prvo mesto u odnosu na druge navedene opcije. Srpska lista ima poverenje 1.8% ispitanika, što je neznatno manje u odnosu na SNS. Poverenje ne uživaju ni nove političke figure poput Aleksandra Arsenijevića za koga se izjasnilo svega 0.4% ispitanika, ali bi to trebalo staviti u kontekst dezavuisanja svakog političkog organizovanja van proklamovane Srpske liste.

KOM SRPSKOM POLITIČARU ILI PARTIJI VERUJETE?	% ispitanika
Aleksandar Vučić – SNS	2.6%
Srpska lista	1.8%
Aleksandar Arsenijević	0.4%
Socijalistička partija Srbije	0.2%

9. Kom albanskom političaru/političkoj stranci na Kosovu verujete?

KOM ALBANSKOM POLITIČARU ILI PARTIJI VERUJETE?	% ispitanika
Aljbin Kurti	0.2%
LDK - Rugovina stranka	0.2%
Veton Suroi	0.2%

Podaci pokazuju da je poverenje u albanske političare i političke stranke među srpskom zajednicom na Kosovu izuzetno nisko. Svako od navedenih imena i stranaka – Aljbin Kurti, LDK - Rugovina stranka, i Veton Suroi – uživa poverenje svega 0.2% ispitanika. Ova jednako niska stopa poverenja prema različitim albanskim političkim figurama ukazuje na snažno nepoverenje u političke opcije većinske zajednice i ujedno nemogućnost bilo kakvog ozbiljnijeg integrisanja srpske zajednice u kosovsko društvo.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA
POVERENJE U INSTITUCIJE

3

10. Na skali od 1 do 5, ocenite koliko ste zadovoljni učinkom sledećih institucija?

Dve najbolje ocenjene institucije od strane građana srpske nacionalnosti su i ove godine Vlada Republike Srbije i Kancelarija za Kosovo i Metohiju. Privremeni organi lokalne samouprave su se gotovo izjednačili sa KFOR-om a razlog za pad podrške se može tražiti u neučestvovanju Srba u lokalnim institucijama. Iako sve tri institucije nastavljaju sa padom podrške i dalje su daleko bolje ocenjene nego bilo koja kosovska institucija uključujući i policiju sa ocenom 1,79.

KOLIKO STE ZADOVOLJNI OD 1 DO 5 UČINOM SLEDEĆIH INSTITUCIJA	2023	2022	2021	2020
Privremeni organi lokalne samouprave	2.17	2.55	2.59	2.56
Opštine u kosovskom sistemu	2.15	2.5	2.6	2.45
Kancelarija za Kosovo i Metohiju	2.46	2.74	2.82	2.54
Vlada Srbije	2.53	3.07	3.22	2.89
Vlada Kosova	1.61	1.77	1.73	1.95
Srpski poslanici u Skupštini Kosova	1.8	2.14	2.21	2.12
Srpski ministri u Vladi Kosova	1.74	2.08	2.25	2.12
UNMIK	2.09	2.08	1.95	2.19
Kancelarije EU na Kosovu	1.95	1.99	1.95	2.09
EULEKS	1.99	1.96	1.79	1.96
KFOR	2.18	2.31	2.09	2.23

KOLIKO STE ZADOVOLJNI UČINOM KOSOVSKE POLICIJE

Kosovska policija

2023

1.79

Analiza prikupljenih podataka ukazuje na opštu tendenciju većeg poverenja u institucije od strane ispitanika iz opština sa srpskom većinom južno od Ibra u poređenju sa onima iz severnog dela Kosova. Primetno je da sve institucije, počev od lokalnih samouprava u srpskom ili kosovskom sistemu, preko predstavnika vlada Srbije i Kosova do međunarodnih tela imaju viši prosečan stepen poverenja među ispitanicima južno od Ibra. Ovo bi moglo ukazivati na razlike u percepciji i iskustvu između dve grupe srpske zajednice budući da su ispitanici južno od Ibra u proteklom periodu pored srpskih institucija bili upućeni i na veću interakciju sa kosovskim sistemom kao i različitim međunarodnim institucijama.

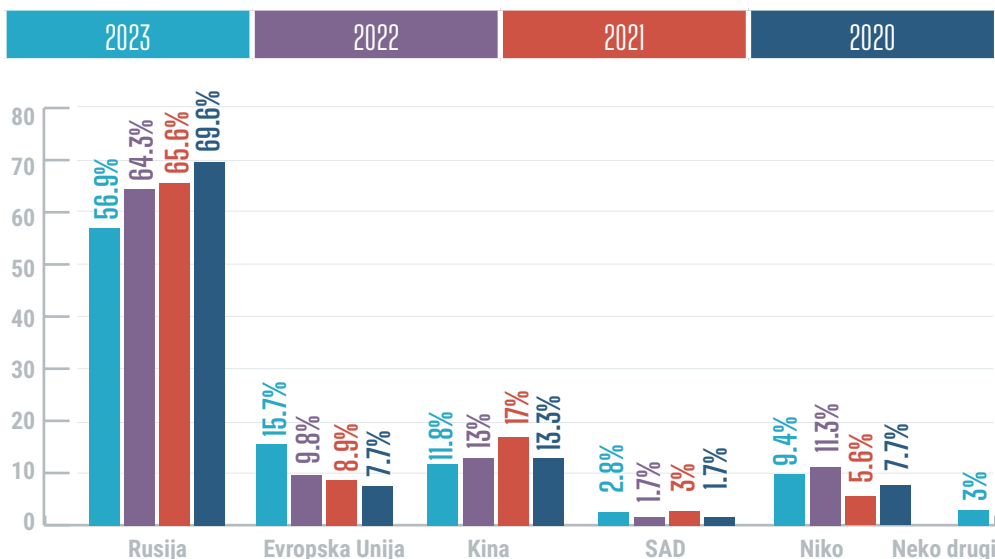
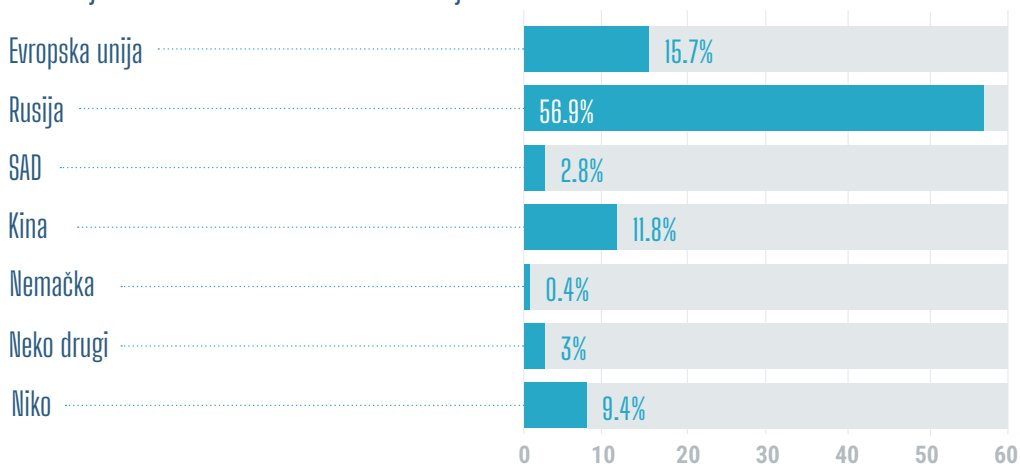
	Severni deo Kosova	Opštine sa srpskom većinom južno od Ibra
Privremeni organi lokalne samouprave	1.84	2.50
Opštine (srpske) u kosovskom sistemu	1.74	2.56
Kancelarija za Kosovo i Metohiju	2.16	2.76
Vlada Srbije	2.12	2.95
Vlada Kosova	1.35	1.87
Srpski poslanici u skupštini Kosova	1.61	1.99
Srpski ministri u Vladi Kosova	1.57	1.91
Kosovska Policija	1.36	2.23
UNMIK	1.74	2.44
Kancelarija EU na Kosovu	1.59	2.32
EULEX	1.59	2.38
KFOR	1.68	2.69

11. Koji od ključnih međunarodnih faktora je, prema Vašem mišljenju, najbolji branilac interesa Srba na Kosovu?

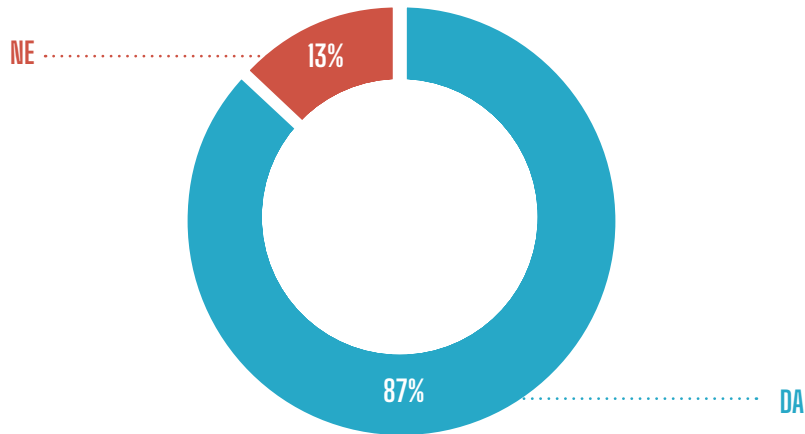
Iako obeležena sa turbulentim događajima, 2023. godina nije donela značajne promene u stavovima građana srpske nacionalnosti na Kosovu kada je reč o međunarodnim akterima. Uprkos nastavku agresije Rusije na Ukrajinu i dalje izolacije Rusije na međunarodnom planu, Rusija je u očima ispitanika srpske nacionalnosti na Kosovu ostala percipirana kao najbolji branilac interesa Srba sa Kosova sa čak 56,9%, iako to predstavlja pad u odnosu na prošlogodišnjih 64,3%. Ovaj pad može biti pokazatelj delimično promenjene percepcije njene uloge i ograničenog uticaja na Balkanu.

Sledi Evropska unija kao međunarodni akter za kojeg 15,7% ispitanika smatra da najbolje brani interese Srba na Kosovu, sa značajnim skokom od skoro 6% za godinu dana.

Kina pokazuje blagi pad podrške, sa 13% u 2022. na 11,8% u 2023. godini, što sugerise da njen uticaj ostaje relativno stabilan ali ograničen među srpskom zajednicom na Kosovu. Najmanji procenat u korist Sjedinjenih Američkih Država je gotovo konstantan, sa samo 2,8% u 2023., ukazujući na to da se SAD i dalje većinski percipiraju kao globalna sila koja radi na štetu interesa Srba koji žive na Kosovu.

12. Da li posedujete neka lična dokumenta izdata od strane kosovskih institucija (lična karta, pasoš, vozačka dozvola, izvod i državljanstvo (ekstrakt)...?

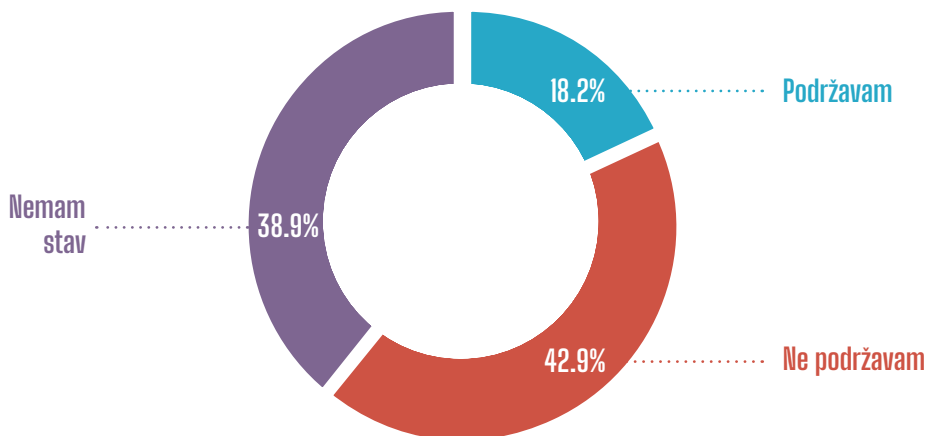
Na osnovu trendova iz poslednjih šest ciklusa istraživanja, postaje jasno da se od 2017. godine značajno povećao udeo ispitanika srpske nacionalnosti koji poseduju neku vrstu ličnih dokumenata izdatih od strane institucija Kosova. Podaci pokazuju da veći procenat pripadnika srpske zajednice u opštinama sa srpskom većinom južno od reke Ibar poseduje kosovska dokumenta, sa 91.4% koji su odgovorili potvrdno, dok je u severnom delu Kosova, reč o 81.8%. Uprkos tvrdnjama da na severu Kosova postoji veći otpor prema kosovskim dokumentima, jasno je da je ogromna većina uzela kosovske lične karte. Ostaje otvoreno pitanje da li 18% stanovništva na severu nije u mogućnosti da uzme lična dokumenta zbog sistemskih opstrukcija ili je reč o slobodnom izboru.

DA LI POSEDUJETE KOSOVSKA DOKUMENTA?	Severno Kosovo	Opštine sa srpskom većinom južno od reke Ibar
Da	81.8%	91.4%
Ne	18.2%	7.5%
Nisu se izjasnili	0%	1%

REZULTATI ISTRAŽIVANJA
**STAVOVI PREMA AKTIVNOM
UČEŠĆU U POLITIČKIM
PROCESIMA**

13. Kakav je Vaš stav prema nastavku pregovora/razgovora Beograda i Prištine pod okriljem EU (Briselski dijalog)?

Podrška Briselskom dijalogu je izraženija u opštinama sa srpskom većinom južno od reke Ibar, procentualno duplo veća u odnosu na stanovnike na severu Kosova (24.1% naspram 12.2%). Kada se tome pridoda da skoro polovina ispitanika sa severnog Kosova, 49.6% ne podržava Briselski dijalog, opravdano se može ukazivati na strah Srba na severu da nastavak dijaloga neće doneti očekivane rezultate, odnosno da određeni dogovori mogu biti percipirani čak i kao štetni po srpsku zajednicu.

STAV O BRISELSKOM DIJALOGU	Severno Kosovo	Opštine sa srpskom većinom južno od reke Ibar
Podržavam	12.2%	24.1%
Ne podržavam	49.6%	35.3%
Nemam stav	37.4%	39.8%
Nisu se izjasnili	0.8%	0.8%

Komparativno posmatrano uočena je varijabilnost u mišljenju o Briselskom dijalogu. U 2023. godini, podrška za nastavak pregovora je blago porasla na 18.2% u odnosu na 17.5% u 2022. godini, ali je i dalje niža u poređenju sa 2021. i 2020. godinom. Ovo blago povećanje može ukazivati na uverenje da se trenutna kriza na terenu može rešiti samo minim putem i kroz dijalog uz posredovanje EU.

Protivljenje nastavku pregovora u Briselu je poraslo na 42.8% u 2023. godini, što je blago povećanje u odnosu na 40.5% u 2022. godini i znatno više nego ranijih godina. Ovo ukazuje na kontinuirano rastuće nezadovoljstvo ili pesimizam u pogledu delotvornosti dijaloga u kontekstu eventualne promene situacije na terenu.

STAV O NASTAVKU PREGOVORA U BRISELU	2023	2022	2021	2020
Podržavam ga	18.2%	17.5%	22.4%	20.6%
Ne podržavam ga	42.8%	40.5%	25.9%	28.7%
Nemam stav	39%	42%	51.7%	50.7%

S druge strane, smanjuje se broj onih koji nemaju stav o pregovorima što može odražavati bolje informisanje javnosti ili profilaciju mišljenja o pregovorima tokom vremena. Kumulativno, podaci pokazuju da postoji tendencija povećanja negativnog stava prema pregovorima u Briselu, uz istovremeno smanjenje neopredeljenosti među ispitanicima.

14. Prema Vašem mišljenju, kako će nastavak dijaloga Beograda i Prištine uticati na srpsku zajednicu na Kosovu?

KAKO ĆE DIJALOG BEOGRADA I PRIŠTINE UTICATI NA SRPSKU ZAJEDNICU	2023	2022	2021
Poboljšaće kvalitet života srpske zajednice	14.1%	15%	18.9%
Pogoršaće kvalitet života srpske zajednice	35.9%	38.1%	23.7%
Sve će ostati isto	50%	46.9%	57.4%

Smanjivanje podrške za nastavak dijaloga, blisko je povezano sa percepcijom efekata koji dijalog potencijalno može imati na kvalitet života Srba sa Kosova. Analizirajući percepcije ispitanika, može se videti da je u poslednjih godinu dana došlo do povećanja broja ispitanika koji smatraju da nastavak dijaloga neće dovesti do bilo kakve promene. Sa druge strane, neznatno je opao procenat onih koji misle da će dijalog uticati na dodatni pad (35,9%), odnosno poboljšanje kvaliteta života pripadnika srpske zajednice na Kosovu (14,1%).

15. Da li će Zajednica srpskih opština biti formirana?

Dobijeni rezultati su prikazani u poređenju sa rezultatima prethodnih godina:

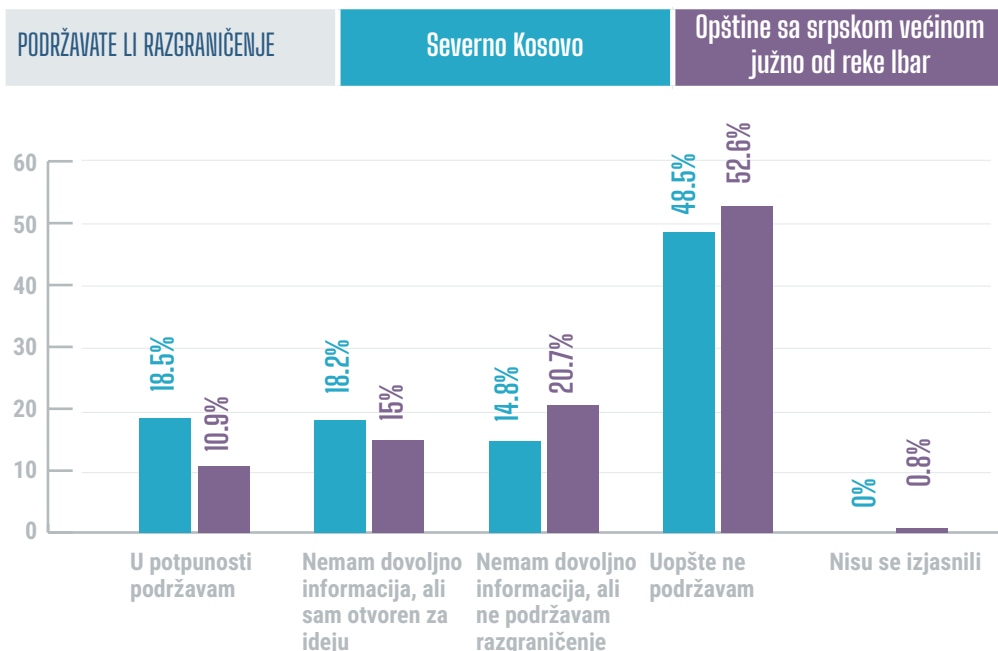
Da li će ZSO biti formirana	2023	2022	2021	2020
Hoće	19%	14%	14.1%	10.5%
Hoće, ali ne ove godine	33.5%	27.3%	38.5%	31.5%
Neće biti formirana	47.5%	58.7%	47.4%	58%

Podaci pokazuju da skoro svaki peti ispitanik veruje da će Zajednica srpskih opština (ZSO) uskoro biti formirana, što predstavlja povećanje u odnosu na 14% iz 2022. godine i znatno više u odnosu na 10.5% iz 2020. godine. Iako više od pola ispitanika veruje da će ZSO biti formirana ali bez jasnog vremenskog određenja, 47.5%, smatra da ZSO neće biti formirana, što je manje pesimističan stav nego prošle godine kada je taj procenat iznosio 58.7%. Povećanje broja ispitanika koji smatraju da će ZSO biti formirana, ali ne ove godine (33.5%), takođe sugeriše na rastući, ali oprezni optimizam u pogledu realizacije ovog institucionalnog okvira.

16. Da li podržavate ideju razgraničenja?

DA LI PODRŽAVATE IDEJU RAZGRANIČENJA	2023	2022	2021	2020
U potpunosti podržavam	14.8%	4.2%	4.3%	4.8%
Nemam dovoljno informacija, ali sam otvoren za ideju	16.7%	12.1%	20.6%	12.2%
Nemam dovoljno informacija, ali ne podržavam razgraničenje	17.8%	32.7%	21.1%	24.3%
Uopšte ne podržavam	50.7%	51%	54.1%	58.7%

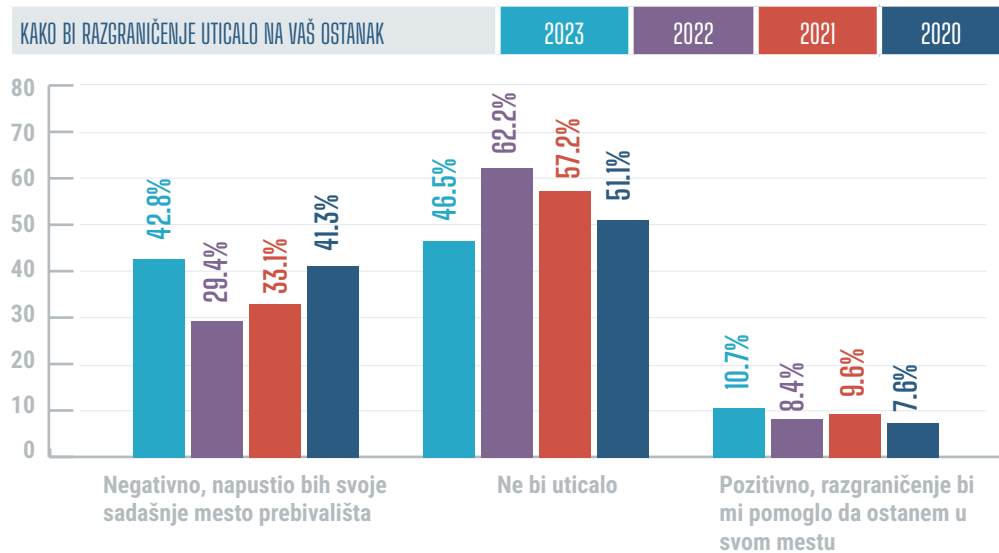
Tokom poslednjih godina, različite inicijative su pokretane u cilju rešavanja statusa Kosova, uključujući i predlog o razgraničenju. Ipak, ideja o razgraničenju nije uspeła značajno da poveća podršku među građanima. Naprotiv, samo mali procenat ispitanika, 14.8%, u potpunosti podržava ovu ideju u 2023. godini, što je značajan porast u odnosu na prethodnu godinu (4,2%). Značajno je veći broj onih koji ne podržavaju ovaj predlog, sa 50.7% ispitanika koji se otvoreno protive, što je stabilan procenat populacije koja se tome protivi već godinama. Ovi podaci ukazuju na to da dok postoji određeno povećanje otvorenosti za diskusiju, natpolovična većina i dalje ili ne podržava ideju razgraničenja ili se oseća neinformisano da bi zauzela jasan stav.

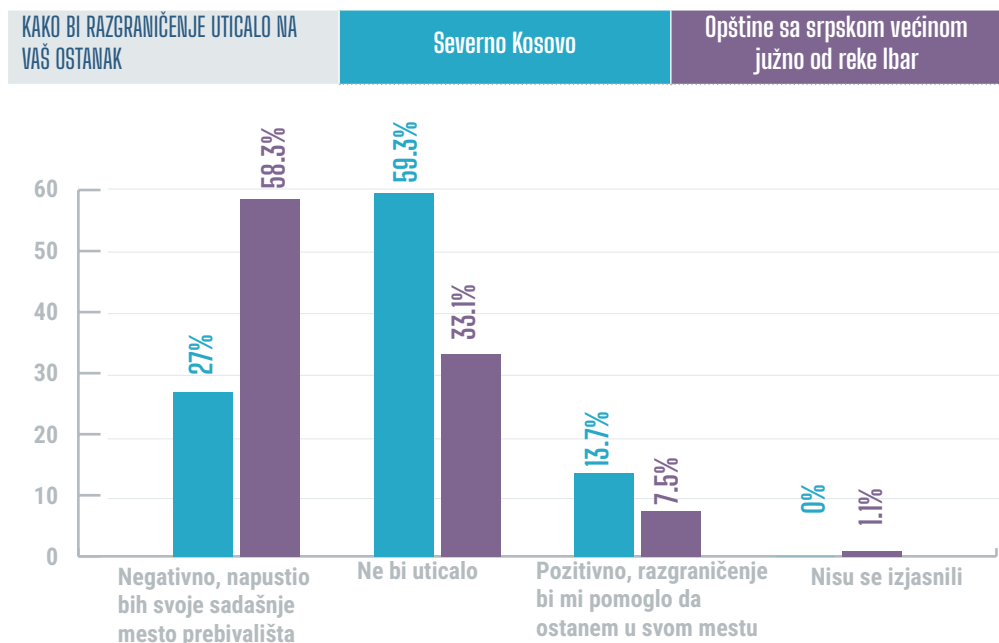
Razlike koje proizlaze iz jedinstvenog geografskog položaja i društvene dinamike područja nastanjena Srbima na Kosovu često dovode do različitih uverenja i stavova o ključnim pitanjima poput ideje o razgraničenju. Srbi koji žive na severu Kosova pokazuju veću sklonost ka ideji razgraničenja, sa 18.5% ispitanika koji je u potpunosti podržavaju, dok su Srbi južno od Ibra manje skloni podršci, sa 10.9% koji je potpuno podržavaju. Ipak, procenat onih koji uopšte ne podržavaju ovu ideju je dosta ujednačen na severu i južno od Ibra.

17. Kako bi eventualno razgraničenje uticalo na Vašu odluku da ostanete da živite na Kosovu?

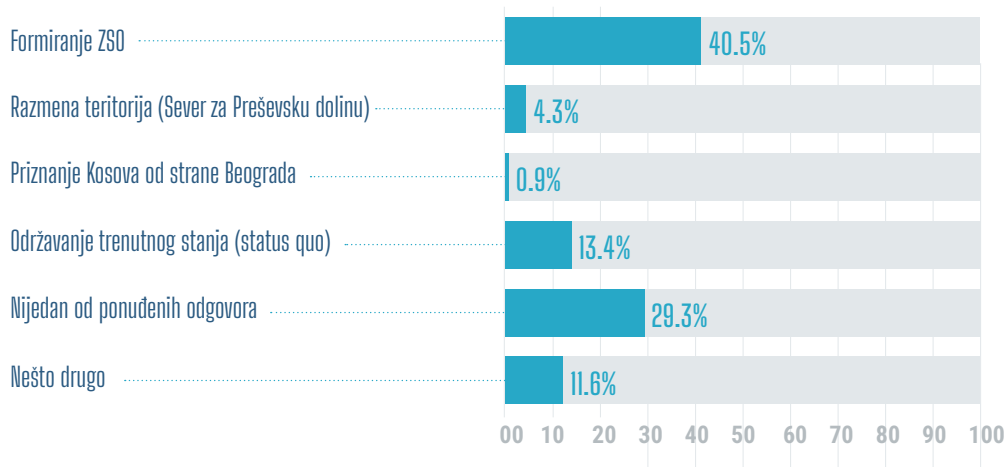
Analizom podataka vidljivo je kako se stavovi Srba na Kosovu u vezi sa uticajem eventualnog razgraničenja na njihovu odluku da ostanu da žive na Kosovu menjaju tokom vremena. U 2023. godini, 42.8% ispitanika smatra da bi razgraničenje negativno uticalo na njihovu odluku da ostanu, što je značajni porast u odnosu na 29.4% u 2022. godini.

Ipak kada se uzorak stratifikuje po mestu stanovanja uviđa se da postoji značajna diskrepanca u stavovima između severa Kosova i opština južno od reke Ibar. Očekivano je strah kod populacije na centralnom Kosovu izražen kroz bojazan da bi oni trpeli najveći teret eventualnog razgraničenja, pa se 58.3% ispitanika izjasnilo da bi napustilo svoje mesto stanovanja u poređenju sa 27% ispitanika na severu.

18. Sem ostanka Kosova u ustavno-pravnom sistemu Srbije, koji od ponuđenih scenarija mogućeg sveobuhvatnog sporazuma između Beograda i Prištine bi bio najprihvatljiviji za kosovske Srbe?

Opcije koje su ponuđene ispitanicima u vezi sa budućim statusom Kosova ne dobijaju široku podršku među građanima srpske nacionalnosti. Priznavanje nezavisnosti i razmena teritorija su opcije koje privlače minimalnu podršku. Najveću podršku imaju opcije formiranja Zajednice srpskih opština ili zadržavanja trenutnog statusa. Zanimljivo je uočiti dve ključne promene u odnosu na prethodnu godinu – dupliranje broja onih koji podržavaju formiranje Zajednice srpskih opština sa 20.4% na 40.5% i smanjenje onih koji smatraju da je očuvanje statusa quo prihvatljivo dugoročno rešenje sa 25.9% na 13.4%. Ovi podaci impliciraju uverenje ispitanika da u trenutnim okolnostima nije moguće očuvati status quo i da ZSO predstavlja institucionalni okvir koji može da ponudi bolju perspektivu za srpsku zajednicu na Kosovu.

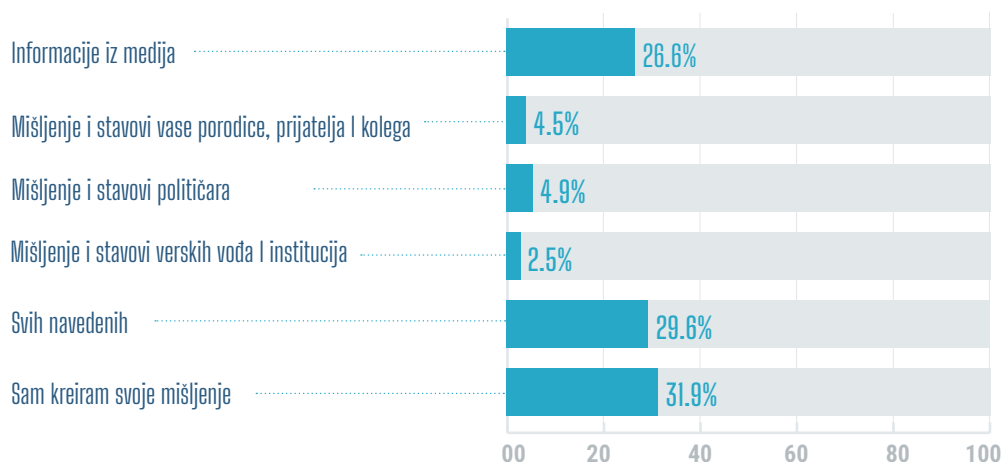
NAJPRIHVATLJIVIJI SPORAZUM BEOGRADA I PRIŠTINE ZA KOVOSKE SRBE	2023	2022	2021	2020
Formiranje ZSO	40.5%	20.4%	31.3%	29.0%
Razmena teritorija (Sever za Preševsku dolinu)	4.3%	4.6%	2.4%	2.4%
Priznanje Kosova od strane Beograda	0.9%	1.3%	0.6%	2.6%
Održavanje trenutnog stanja (status quo)	13.4%	25.9%	21.3%	27.6%
Ni jedan od ponuđenih odgovora	29.3%	47.8%	44.4%	38.5%
Nešto drugo	11.6%	●	●	●

REZULTATI ISTRAŽIVANJA
**SLOBODA IZRAŽAVANJA I
PRISTUP INFORMACIJAMA**

19. Na osnovu čega gradite stav o politici i političkim dešavanjima

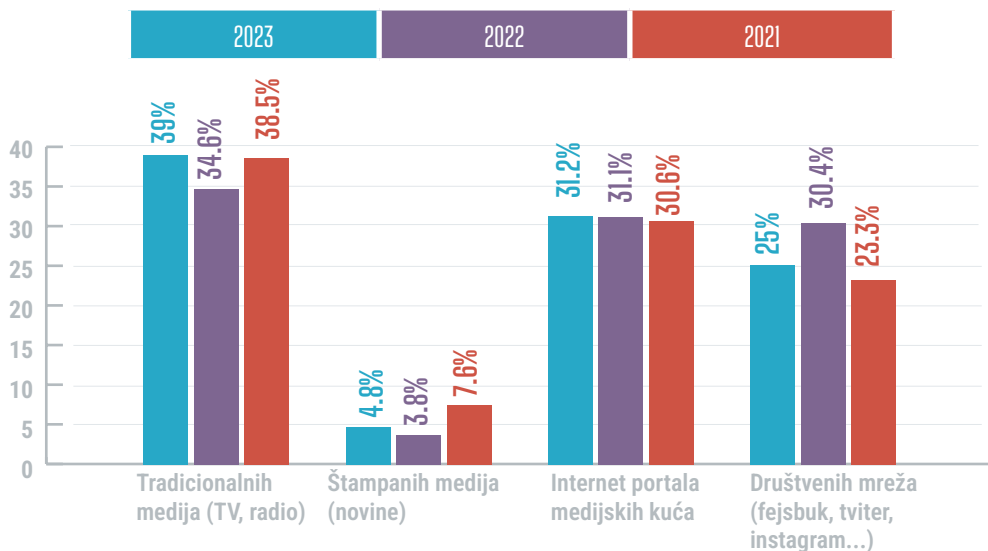

U ovoj godini je zabeležen porast ispitanika koji svoje političke stavove sve više grade na osnovu informacija koje dobijaju iz medija, dok je prepolovljen broj onih koji svoje stavove kreiraju na osnovu mišljenja i stavova porodice, prijatelja i kolega. Uloga političara i verskih lidera je u blagom porastu, ali i dalje mala i zanemarljiva. Najveći procenat ispitanika se izjasnio da "sami kreiraju svoje mišljenje" što svedoči o visokom stepenu nepoverenja prema bilo kom izvoru mišljenja i informacija.

NA OSNOVU ČEGA GRADITE STAV O POLITICI I POLITIČKIM DEŠAVANJIMA?	2023	2022	2021	2020
Informacija koje dobijate iz medija	26.6%	19.3%	20.6%	22.7%
Mišljenje i stavovi vaše porodice, prijatelja i kolega	4.6%	8.7%	12.4%	16.4%
Mišljenje i stavovi političara	4.9%	2.8%	2.0%	3.5%
Mišljenje i stavovi verskih vođa i institucija	2.5%	1.7%	2.0%	0.7%
Svih navedenih	29.6%	29.7%	29.1%	32.2%
Sam kreiram svoje mišljenje	31.9%	37.8%	33.9%	24.5%

20. Iz koje vrste medija se najčešće informišete?

Uprkos trendu digitalizacije informisanja o politici i političkim dešavanjima, najveću ulogu u informisanju i dalje imaju tradicionalni mediji (TV, radio), koji su zabeležili I porast u odnosu na prethodnu godinu. Internet portali imaju stabilnu i kontinuiranu podršku dok društvene mreže prate pad za više od 5%. Razlog tome može se tražiti u plasiranju neproverenih i tendencioznih sadržaja pogotovo u kriznim situacijama koje su obilovale na severu Kosova u toku 2023. godine.

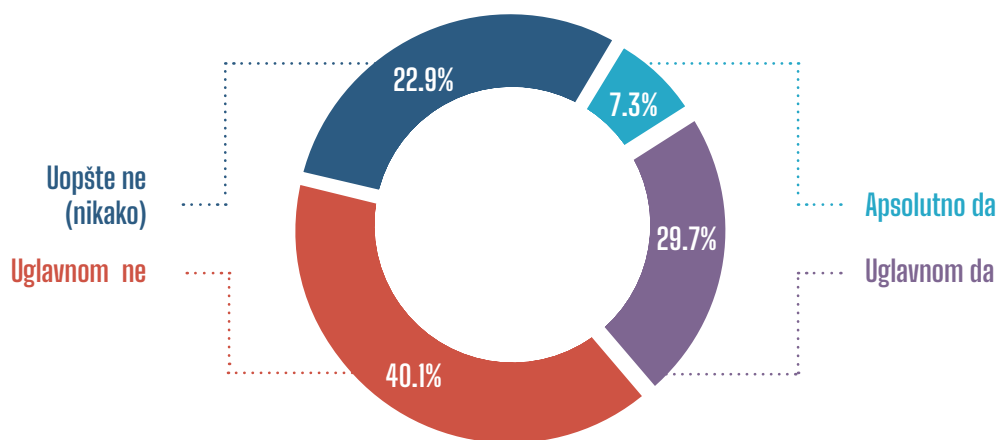

21. Na skali od 1 do 5, gde 1 znači „ne verujem uopšte“, a 5 „verujem u potpunosti“, koliko verujete sledećim medijima:

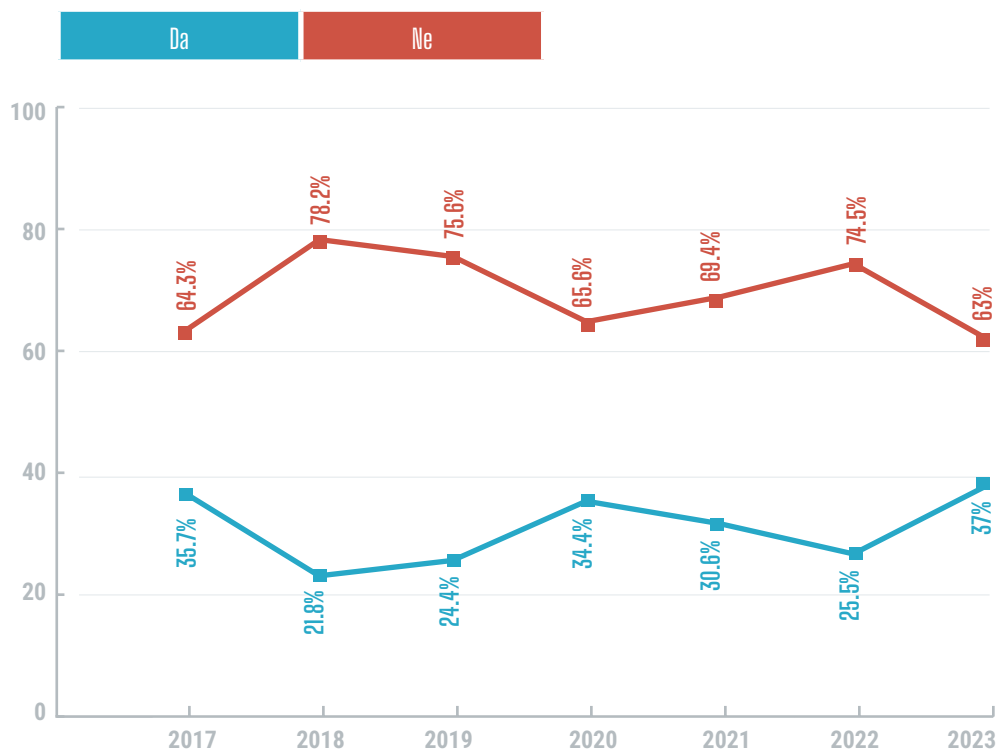
KOLIKO VERUJETE SLEDEĆIM MEDIJIMA NA SKALI OD 1 DO 5	2023	2022	2021	2020
Medijima sa nacionalnom frekvencijom iz Beograda	2.69	3.35	3.29	2.85
Nezavisnim medijima iz Beograda	2.88	2.97	3.12	2.69
Srpskim medijima na Kosovu	2.94	2.92	2.82	2.79
Medijima na albanskom jeziku na Kosovu	1.72	1.6	1.57	1.61

Poverenje u medije u Srbiji pokazuje varijacije kroz poslednje četiri godine. Najniže poverenje građani iskazuju u medije na albanskom jeziku na Kosovu, a najveće poverenje u srpske medije na Kosovu. Nezavisni mediji i mediji sa nacionalnom frekvencijom iz Beograda su zabeležili pad poverenja. U poređenju sa 2022. godinom, primetan je značajan pad ocene poverenja u medije sa nacionalnom frekvencijom iz Beograda, koji su u analizi trendova godinama zauzimali prvo mesto. Ova promena može ukazivati na razočaranost srpske zajednice na Kosovo izveštavanjem medija iz Beograda o dešavanjima koja su obeležila 2023. godinu.

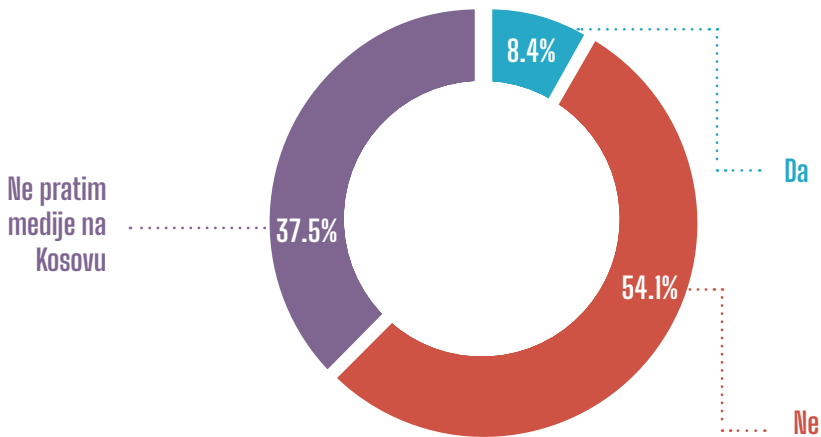
22. Da li smatrate da možete slobodno i javno iskazati svoje političke stavove?

Ukupni društveno-politički kontekst koji vlada na Kosovu već godinama, svakako nije plodno tlo za negovanje autonomije mišljenja i slobodu javnog iskazivanja istog. Ipak, u odnosu na prošlu godinu primetan je nagli porast uverenja ispitanika da se osećaju slobodno da javno iskažu svoje političke stavove sa 25,5% na 37%. U odnosu na 2022. godinu, opao je broj onih koji tvrde da se ne osećaju slobodno da svoje političke stavove iznosi javno za više od 10%.

23. Da li su nezavisni stavovi i kritičko mišljenje dovoljno zastupljeni u medijima na Kosovu?

Apsolutna većina ispitanika smatra da nezavisni stavovi i kritičko mišljenje nisu dovoljno zastupljeni u medijima na srpskom jeziku na Kosovu. Ipak u odnosu na prošlu godinu radi se o blagom padu kada je reč o ovakvom viđenju medijskih sloboda i medijskog sadržaja. Sa druge strane, primetan je značajan pad broja ispitanika koji tvrde da nezavisni stavovi i kritičko mišljenje jesu dovoljno zastupljeni u medijima na srpskom jeziku na Kosovu. Na osnovu rasta procenta onih koji se izjašnjavaju da ne prate medije na Kosovu, da se zaključiti da vlada apatija i da se ne veruje u mogućnost da mediji razvijaju kritičko mišljenje.

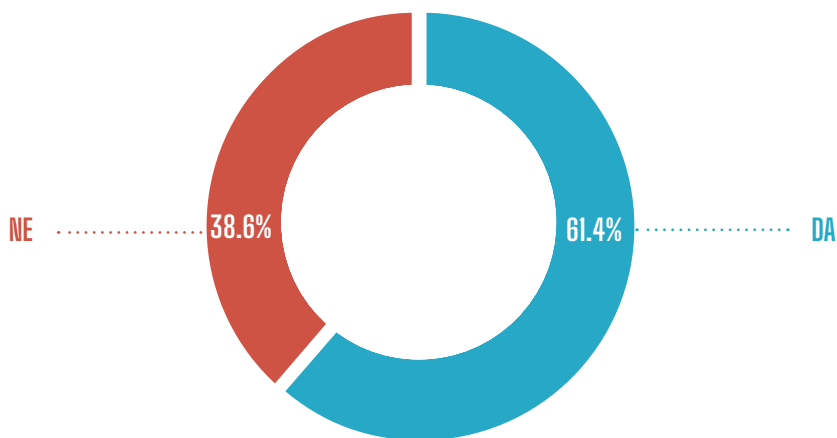

REZULTATI

ISTRAŽIVANJA
BEZBEDNOST GRAĐANA

6

24. Da li je Vaša bezbednost ili bezbednost Vaše najuže porodice bila ugrožena u proteklih godinu dana?

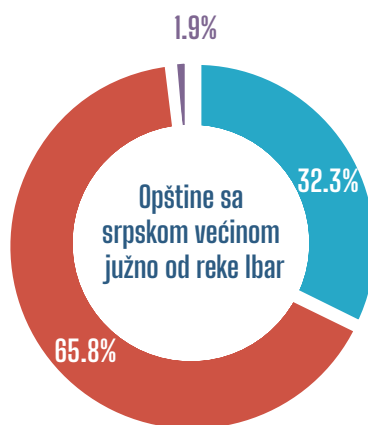
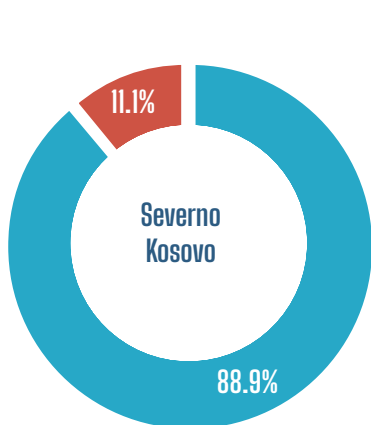
Percepcija bezbednosne situacije na Kosovu od strane građana srpske nacionalnosti se značajno promenila u odnosu na prethodne tri godine. Čak 61.4% smatra da su bili ugroženi u odnosu na 16-18% tokom ranijih godina. Kada se izvrši stratifikacija prema mestu stanovanja, ovaj procenat značajno raste pa tako je na severu Kosova skoro 89% ispitanika imalo iskustvo da im je lično ili članovima njihove porodice bila ugrožena bezbednost. Ovaj podatak je alarmantan i ukazuje na opravdanost straha od političke nestabilnosti i nasilja u bliskoj budućnosti.

DA LI JE VAŠA ILI BEZBEDNOST VAŠE PORODICE BILA UGROŽENA PROTEKLE GODINE

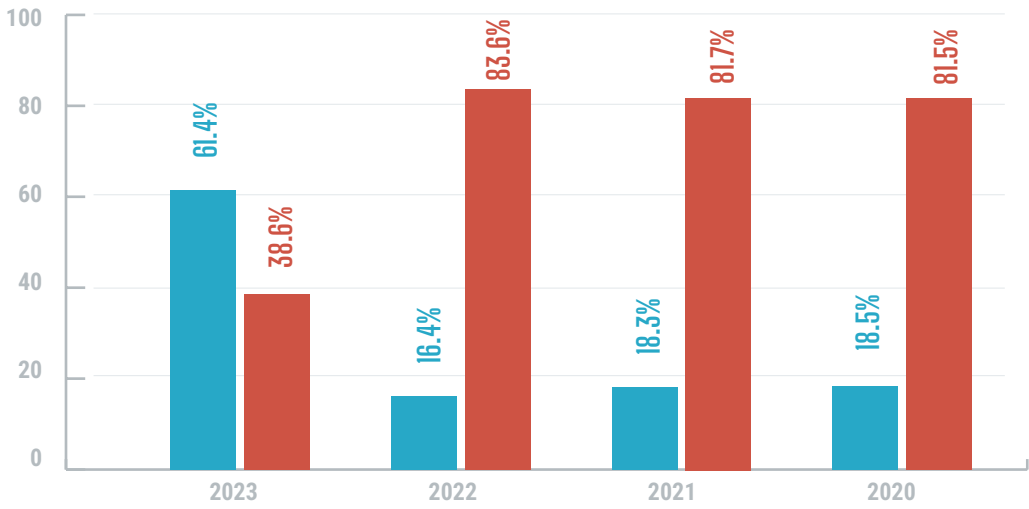
Da

Ne

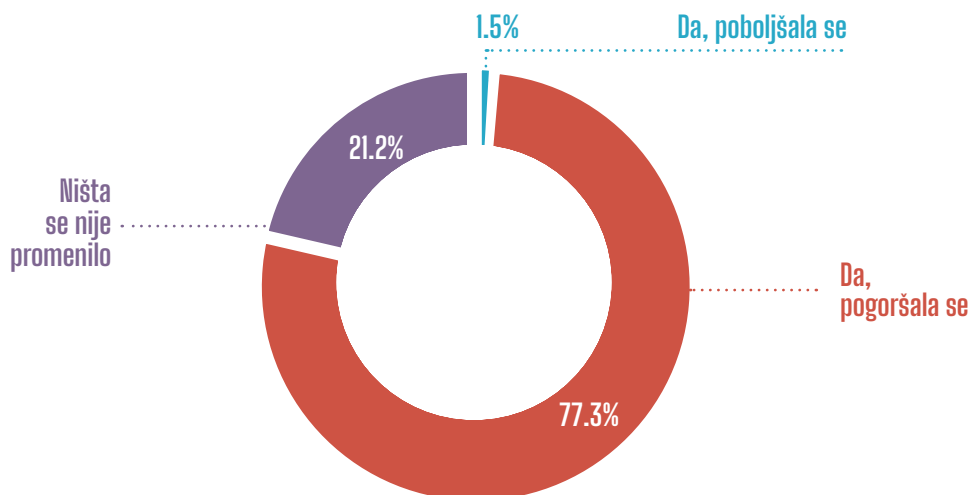
Nisu se izjasnili

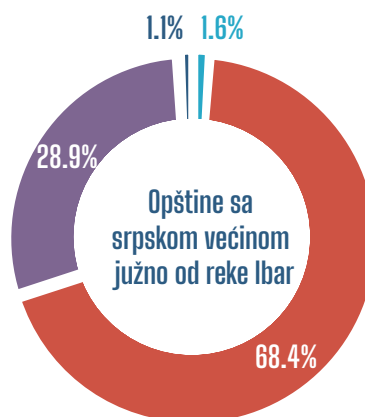
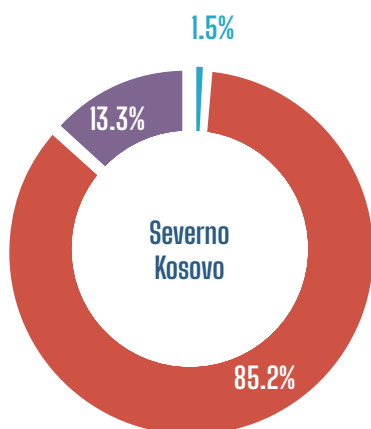
Da Ne

25. Da li se bezbedonosna situacija promenila u prethodnih godinu dana?

Većina Srba na Kosovu izražava zabrinutost za svoju bezbednost, što se očituje u velikom procentu onih koji smatraju da se bezbednosna situacija pogoršala (77.3%). Ovo osećanje pogoršanja može biti uzrokovano ili pojačano stvarnim incidentima ili nasiljem, ali i opštim osećanjem neizvesnosti ili političkim promenama na lokalnom nivou. Razlika je posebno uočljiva u odnosu na prošlu godinu koja je takođe bila obeležena nestabilnošću, kada se 39.9% izjasnilo da su zabrinuti za svoju bezbednost. Grupa koja ne vidi promenu (21.2%) može biti ona koja se adaptirala na postojeće okolnosti ili smatra da je kretanje u sadašnjem pravcu neminovnost.

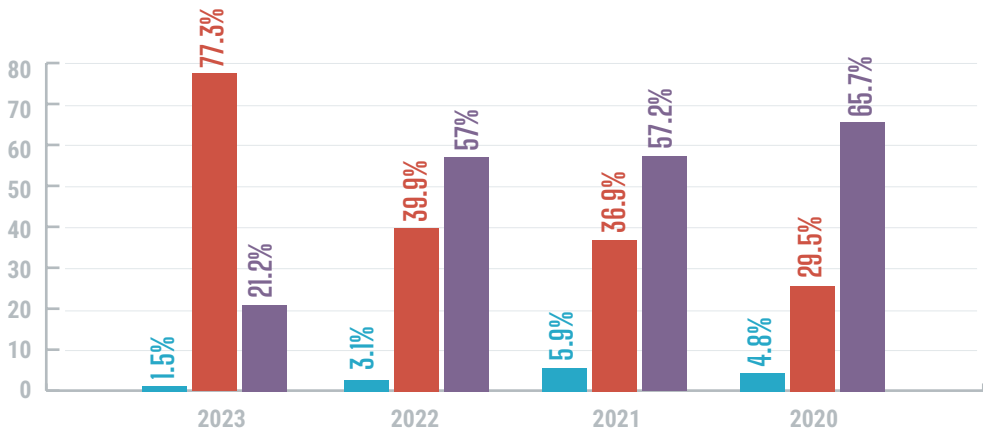

Ova percepcija bezbednosne situacije verovatno utiče na stavove o odlasku Srba sa Kosova. Mladi, koji su po prirodi skloniji migracijama u potrazi za boljim prilikama, mogu biti posebno osetljivi na ove percepcije.

Da, poboljšala se

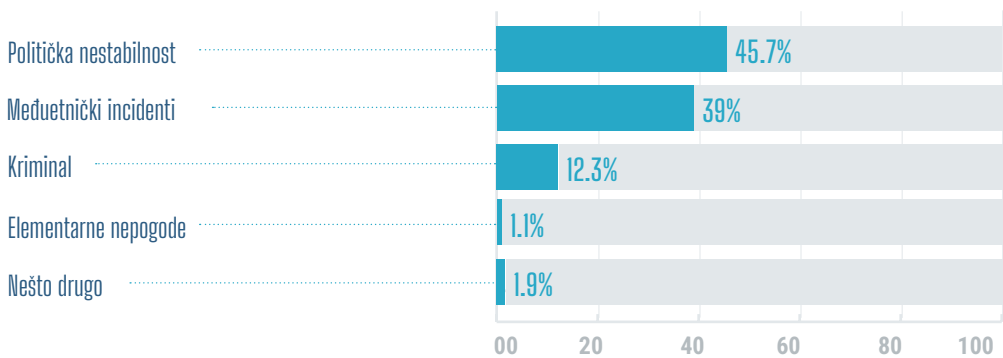
Da, pogoršala se

Ništa se nije promenilo

26. Koji su, po Vašem mišljenju, najveći bezbedonosni rizici u Vašem okruženju?

Najveći broj ispitanika, 45.7%, smatra političku nestabilnost kao primarni rizik. Ovo ukazuje na to da su političke tenzije i nesigurnost dominantni faktori koji utiču na osećaj bezbednosti Srba na Kosovu.

Međuetnički incidenti su identifikovani kao drugi po značaju rizik, sa 39% ispitanika koji ih vide kao veliki bezbednosni problem. Ovo odražava zabrinutost zbog etničkih tenzija i sukoba, što može biti povezano sa kontekstom sukoba u bliskoj prošlosti i aktuelnim događanjima koja su potencijalno dovela do međuetničkih sukoba ili incidenata u poslednje vreme.

Kumulativno, ovi podaci ističu političke i etničke faktore kao glavne izvore brige za Srbe na Kosovu, potencijalno ukazujući na to da su sociopolitičke dinamike i međuetnički odnosi ključni u oblikovanju njihovog osećaja sigurnosti. Bezbednosna situacija, kako je percipiraju ispitanici, može imati direktan uticaj na njihove živote, odluke o migraciji, i opšti osećaj blagostanja u zajednici.

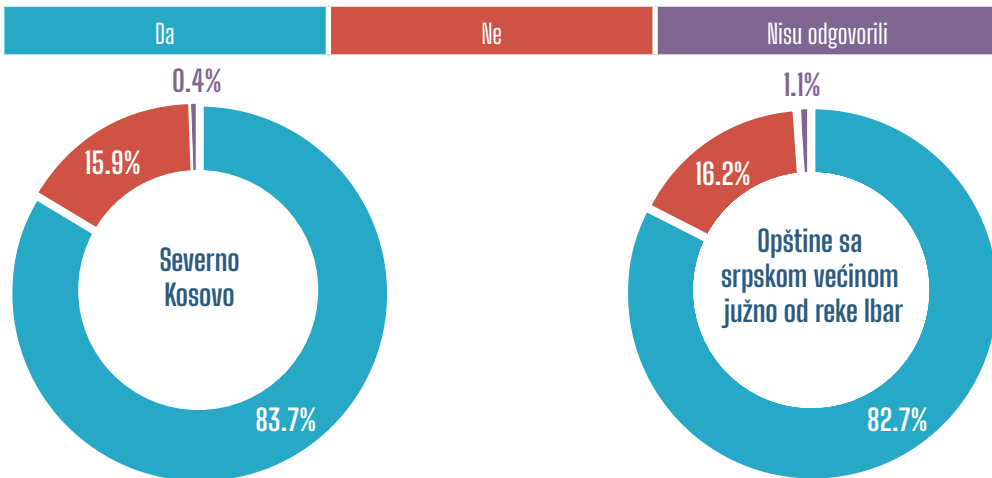
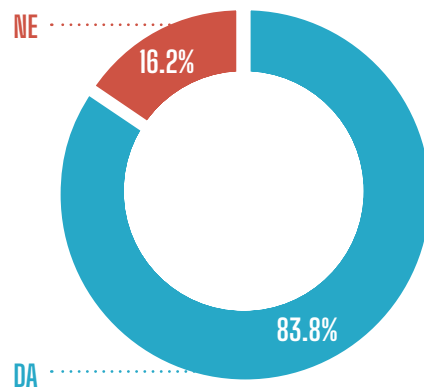

REZULTATI ISTRAŽIVANJA
MIGRACIONE TENDENCIJE

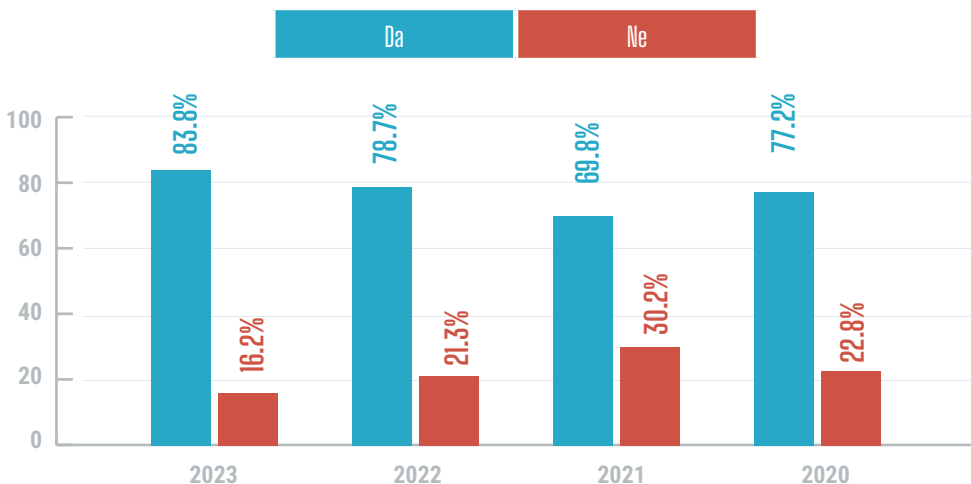
7

27. Da li je neko iz Vaše neposredne blizine napustio Kosovo u poslednjih godinu dana?

Sveukupno nepodsticajno okruženje kosovskog društva u kojem dominiraju politička nestabilnost, ekonomski problemi, odsustvo institucionalne podrške i izostanak bezbednosti, stimuliše građane srpske nacionalnosti da napuštaju Kosovo. Ovogodišnje istraživanje pokazuje da preko 80% ispitanika ima u svom okruženju osobu koja je u poslednjih godinu dana napustila Kosovo. Posmatrano dugoročno, jedan od glavnih problema društvene i političke zajednice Srba na Kosovu jeste depopulacija, pre svega kroz odlazak mladih.

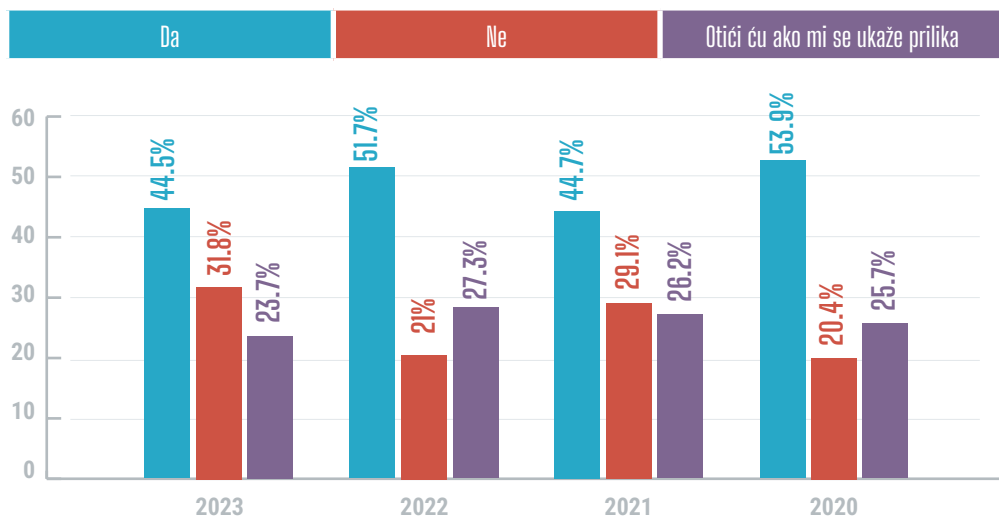

Broj ljudi koji ističe da je neko iz njegove sredine napustio Kosovo je neznatno različit u opštinama južno od Ibra i na severu Kosova. U odnosu na prošlu godinu postoji značajan porast od čak 13% iskustva o odlasku nekoga iz neposredne blizine na severu Kosova, što je kontekstualno posmatrano direktna posledica ekscenčnih situacija koje su obeležile 2023. godinu.

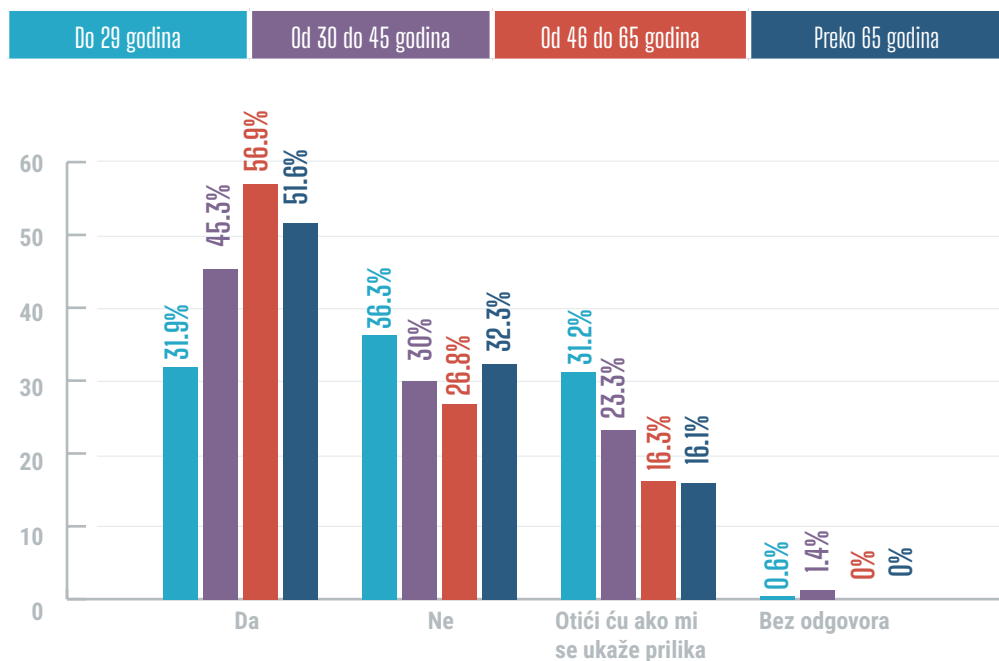

28. Da li vidite sebe na Kosovu u narednih 5 godina?

U ovoj godini primećen je porast onih koji sebe ne vide na Kosovu u narednih pet godina, dok stabilan procenat ispitanika čeka da im se ukaže prilika da napusti Kosovo. Ovaj podatak već godinama unazad ukazuje na alarmantno loše stanje u kojem Srbi na Kosovu žive, a za mnoge od njih je odlazak sa Kosova percipiran kao jedino rešenje. Posmatrano segmentirano, podaci pokazuju da nema značajne razlike između ispitanika sa Severa Kosova i južno od Ibra.

Alarmantnost i zabrinutost dodatno budi podatak da najmanji broj ispitanika koji planira da ostane na Kosovu pripada ekonomski i društveno najpotentnijoj generaciji građana od 18 do 29 godina. Tek svaki četvrti ispitanik iz ove generacije planira da ostane da živi na Kosovu. Kod prve sledeće generacije, od 30 do 45 godina, svaki drugi ispitanik sebe vidi na Kosovu u narednih pet godina. Dakle oni koji bi trebalo da grade neku bolju budućnost, većinski sebe ne vide na Kosovu.

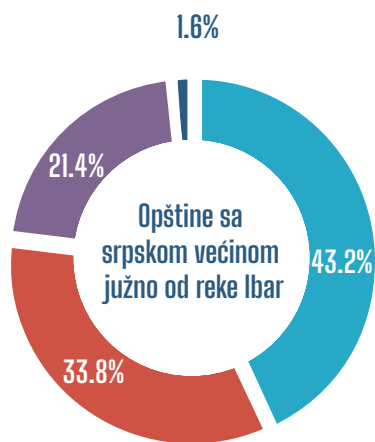
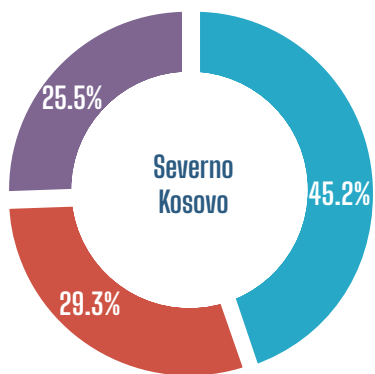
VIDITE LI SEBE U NAREDNIM 5 GODINA NA KOSOVU

Da

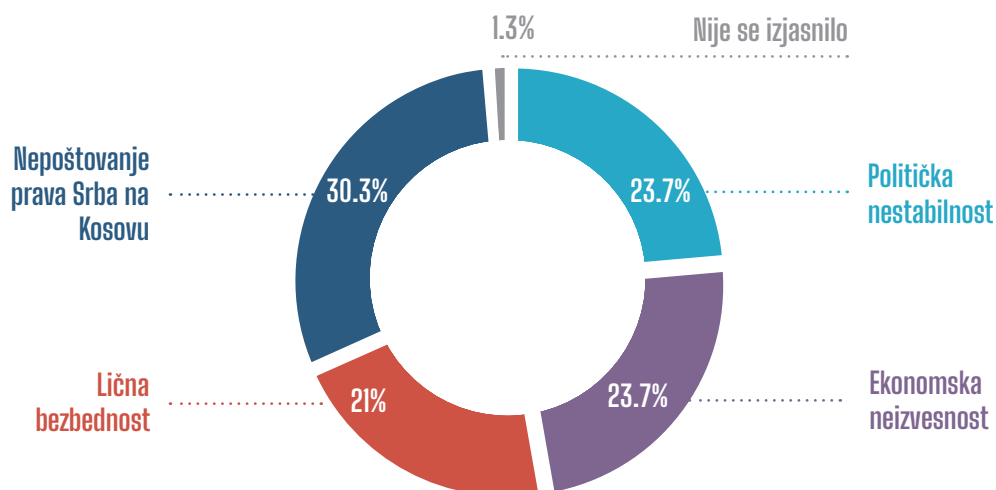
Ne

Otići ću ako mi se ukaže prilika

Bez odgovora

29. Koji je glavni razlog zbog čega biste napustili Kosovo?

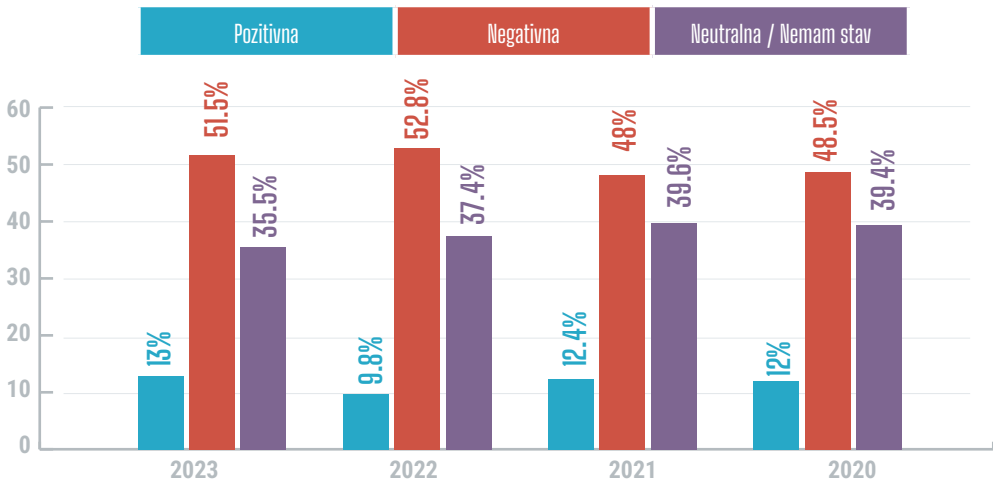
Sumirajući dešavanja na severu Kosova u toku 2023, ne čudi što je glavni razlog za odlazak sa Kosova nepoštovanje prava Srba na Kosovu. Skoro trećina ispitanika je motivisana ovim razlogom da napusti Kosovo. Drugi razlog je procentualno izjednačen između političke nestabilnosti i ekonomske neizvesnosti. Visok procenat od 21% nosi razlog lične bezbednosti, tako da više od 75% pripadnika srpske zajednice u sistemskoj diskriminaciji, strahu od nebezbednosti i političke nestabilnosti razmišlja o napuštanju Kosova.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA
**STAVOVI PREMA
EVROPSKOJ UNIJI**

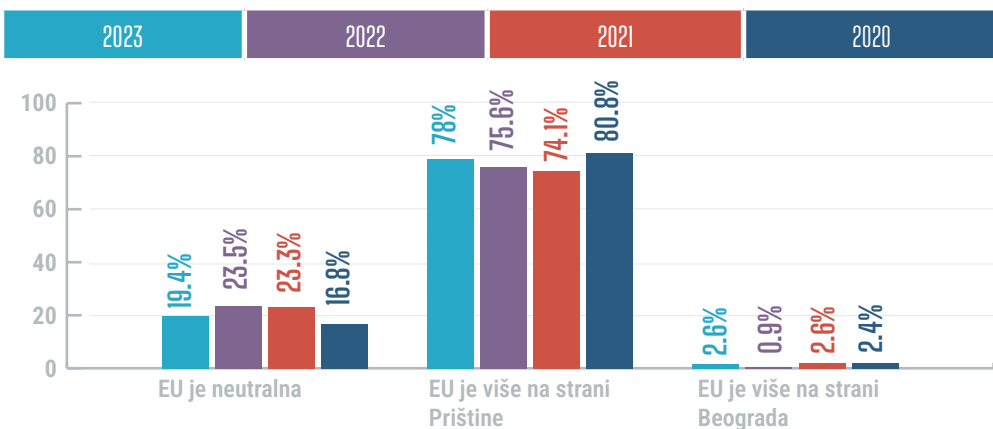
9

30. Kada čujete „Evropska unija“, da li Vam je prva asocijacija pozitivna ili negativna?

U odnosu na prošlu godinu primetan je blagi trend porasta pozitivne percepcije i blago opadanje negativne percepcije Evropske unije kod ispitanika srpske nacionalnosti na Kosovu. Pozitivnu percepciju Evropske unije trenutno ima tek svaki deseti ispitanik. Razlog za ovakav stav dolazi upravo iz percepcije da Evropska unija u procesu pregovaranja Beograda i Prištine nije neutralna, već da favorizuje albansku stranu i radi na međunarodnom potvrđivanju kosovske nezavisnosti. Podaci iz nekoliko poslednjih istraživanja pokazuju, a ovogodišnje potvrđuje, da veliki procenat ispitanika smatra da Evropska unija u pregovorima više podržava Prištinu nego Beograd, ali nije zanemarljivo da trećina anketiranih ima neutralan stav pri pominjanju EU.

31. Kako vidite poziciju Evropske unije u procesu pregovora Beograda i Prištine?

Iz grafičkog prikaza percepcije pozicije Evropske unije u pregovorima između Beograda i Prištine, može se zaključiti da postoji kontinuitet visokog procenta ispitanika (skoro 80%) da je EU na strani Prištine. Primetan je trend smanjenja broja onih koji smatraju da je EU neutralna strana u pregovorima, što upućuje na rastuću percepciju pristrasnosti. Najnovije diplomatske inicijative zajedno sa većinskom podrškom nezavisnosti Kosova od strane zemalja članica, osuđujuće bilo kakav relevantniji procenat ispitanika koji bi se izjasnili da je EU na strani Beograda.

32. Na skali od 1 do 5, gde je 1 „uopšte se ne slažem“, a 5 „u potpunosti se slažem“, ocenite istinitost sledećih tvrdnji:

	2023	2022	2021	2020
EU ima ključnu ulogu u rešavanju problema srpske zajednice na Kosovu	2.76	3.35	2.60	2.42
EU igra ključnu ulogu u međuetničkom pomirenju na Kosovu	2.49	2.38	2.44	2.24
EU dovoljno ulaže u sredine sa većinski srpskim stanovništvom na Kosovu	2.00	1.89	2.20	2.00

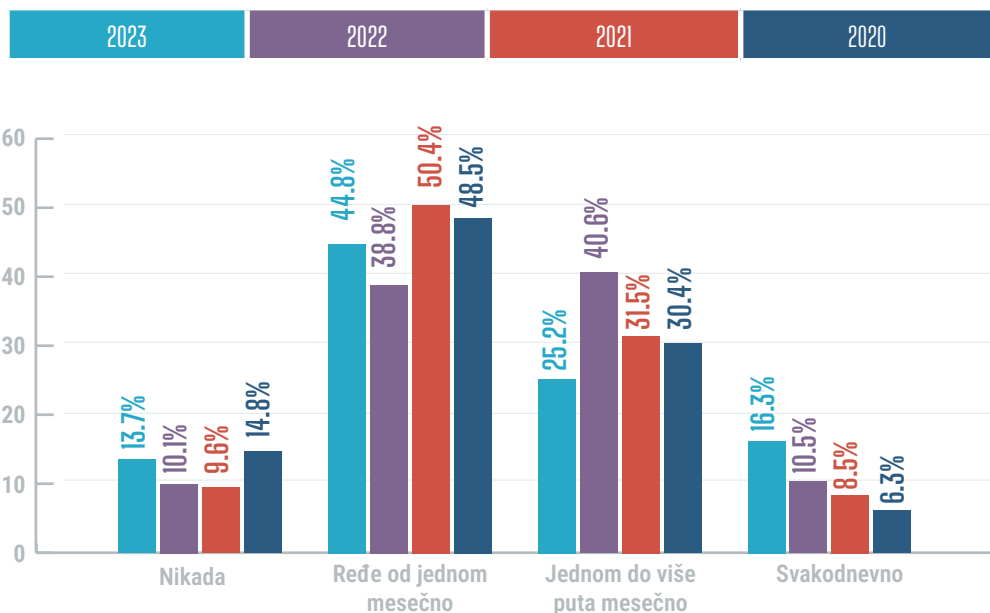
Percepcija uloge Evropske unije u rešavanju problema srpske zajednice na Kosovu ukazuje na opadanje vere u efikasnost EU. U kontekstu međuetničkog pomirenja primećen je blagi porast u odnosu na prethodnu godinu, što vodi ka zaključku da uprkos nefikasnosti u ostvarivanju zagwarantovanih prava za Srbe, EU se i dalje vidi kao neophodni akter u prevazilaženju konfliktne prošlosti. Neznatan rast poverenja u EU primećen je i u kontekstu investicija u srpskim sredinama.

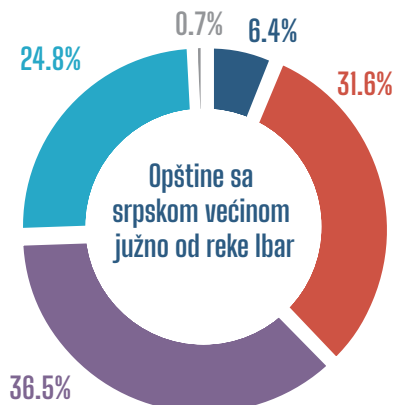
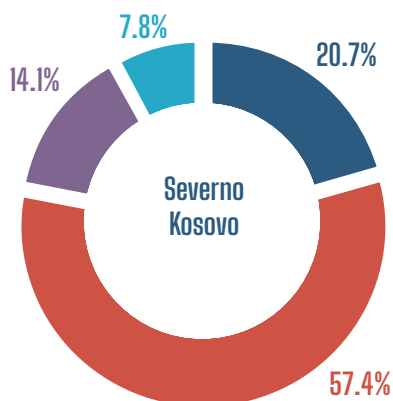
REZULTATI ISTRAŽIVANJA
ETNIČKA DISTANCA

9

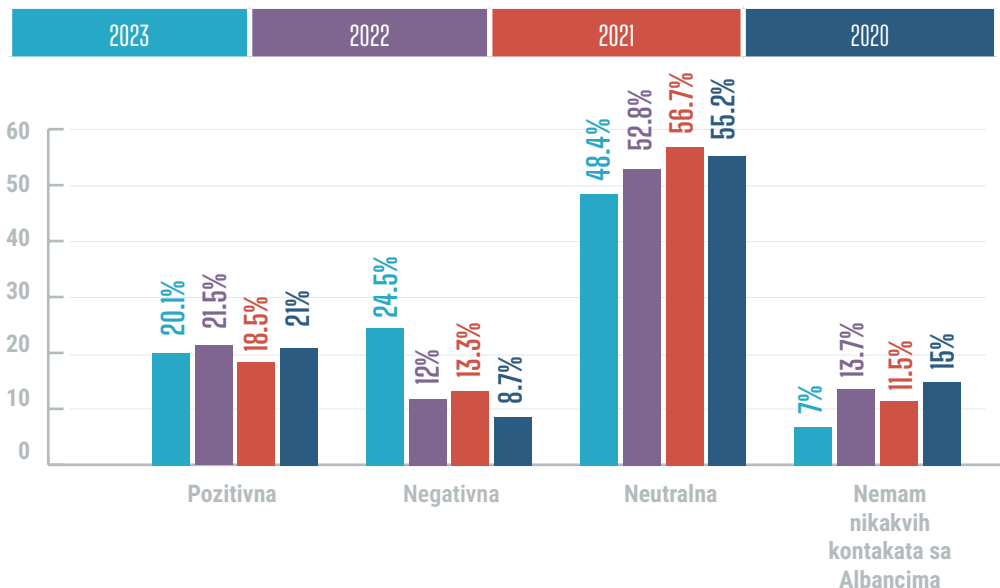
33. Koliko često odlazite u sredine u kojima su Albanci većina?

Posmatrano kroz podatke iz prethodna tri istraživanja, možemo videti da postoji značajna fluktuacija u odgovorima odnosno odlascima Srba u sredine u kojima su Albanci većina. Jednom ili više puta nedeljno do svakodnevno danas ide preko 50% ispitanika. Dok se značajno smanjio broj onih koji idu jednom do više puta mesečno, ujedno se povećao broj onih koji idu svakodnevno u sredine sa albanskom većinom. Očekivano, posećivanju sredina sa dominantno albanskim stanovništvom prednjače ispitanici koji žive u opštinama južno od Ibra, dok petina ispitanika sa severa Kosova nikada ne ide u albanske sredine, a preko polovine njih ide ređe od jednog puta mesečno.

34. Vaša iskustva iz ličnih kontakata sa Albancima su uglavnom:

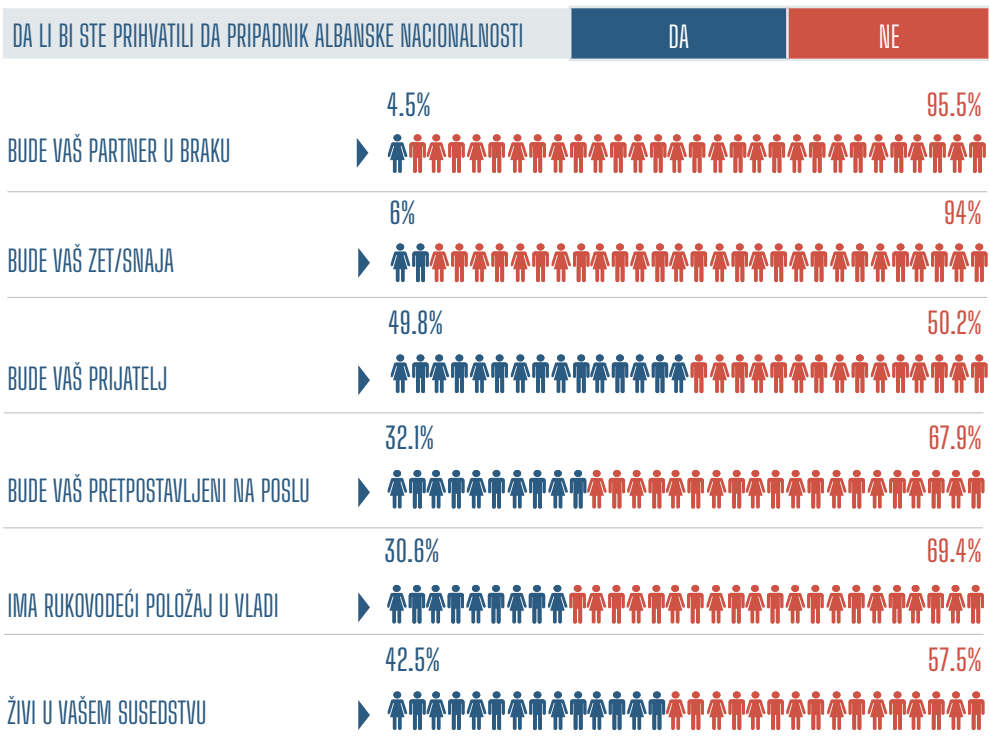
Iskustva Srba u ličnim kontaktima sa Albancima variraju, ali se generalno mogu uočiti određeni trendovi tokom poslednje četiri godine. U 2023. godini, 20.1% ispitanika izveštava o pozitivnim iskustvima, što je blagi pad u odnosu na prethodnu godinu (21.5%). Negativna iskustva su se duplirala u ukupnom procentu od 24.5%. Neutralna iskustva i dalje dominiraju u percepcijama uprkos neznatnom padu procenta. Najzanimljiviji je podatak o smanjenju broja ispitanika koji navode da nemaju nikakvih kontakata sa Albancima, sa 13.7% u 2022. godini na 7% u 2023. godini, što sugeriše na povećanje međuetničkih interakcija bez obzira na prirodu tih odnos.

35. Na skali od 1 do 5, gde je 1 „izuzetno loši“, a 5 „odlični“ ocenite stanje trenutnih međuetničkih odnosa između zajednica na Kosovu:

Ocenite od 1 do 5 stanje trenutnih međuetničkih odnosa između zajednica na Kosovu	2023	2022	2021	2020
Srba i Albanaca	1.97	2.22	2.17	2.23
Srba i Bošnjaka	3.24	3.12	3.12	3.06
Srba i Goranaca	3.72	3.69	3.53	3.65

Kao i u prethodnim godinama, odnosi Srba i Albanaca ocenjeni su najlošijom ocenom, dok su odnosi Srba sa Bošnjacima i Gorancima percipirani kao značajno bolji. Kosovo, kao postkonfliktno društvo sa nerešenim statusnim pitanjem i etničkim rascepom, plodno je tlo za održavanje etničke distance između kompetitivnih nacionalizama Albanaca i Srba što se odražava i na perspektivu izgradnje zajedničkog društva.

36. Etnička distanca između Srba i Albanaca

Visok stepen etničke distance između Srba i Albanaca na Kosovu se kroz analize trendova iskazuje kao kontinuitet. Pojedinačni oblici odnosa pokazuju da etnicitet najviše utiče negativno na opciju partnera u braku ili srodničkih veza. Međutim, gotovo polovina ispitanika, 49.8%, bi prihvatila Albanca kao prijatelja, što sugeriše da je međuetničko prijateljstvo područje gde etnička distanca u perspektivi može biti smanjena. Takođe, veoma visoke procenete etničkog distanciranja primećeni su i kada su u pitanju političke funkcije. Gotovo dve trećine pripadnika srpske zajednice ne bi prihvatilo institucionalno povezivanje koje podrazumeva Albanca kao nosioce najviših funkcija.

Ova publikacija je izrađena u okviru projekta Jačanje zagovaračkih potencijala organizacija civilnog društva iz redova zajednice kosovskih Srba, a koji sprovodi NVO AKTIV, uz finansijsku podršku Nacionalne zadužbine za demokratiju (National Endowment for Democracy - NED). Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost NVO AKTIV-a i ne odražava stav(ove) NED-a.

